БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 88 (10456) | 1964 оной апрелиин 12, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

АЯН УРГАСА АБАХА ГЭБЭЛ...

...уhалалга! Энээндэ мүнөө ...анхарал хандуулагдажа байна. ...гэх дэ, манай эндэ бороо ...татай жэлнүүд али олон то... Илангаяа хабартаа, зу... hарануудта газарнай ехээр ..., үбhэ ногооной болон ороо... ...ай ургаса hанаhанда хүрэ... абтадаг байна. Тиимэhээ ... hайса уhалжа шадабал, ...тарьянай баян ургаса абаха... мүн ниитынгээ малда тэ... ...бэлэдхэхэ аргатай...

...жэлдэ манай колхоз 8 мян... гектар, тэрэ тоодо 3500 ...шэниисэ тариха юм. Мүн ...газарта кукуруза тарихабди. ...колхозоймнай түрүү звено... ...кукурузаяа саг соонь тарижа, ...нь hайнаар харууhалан, муу ...ургаса хуряагаа hэн. Энээнэй ...кукурузын силос элбэгээр ...малайнгаа ашаг шэмые дээ... ...бди. Энэ жэлдэшье куку... ...газарнай шэлэгдэжэ аб... ...звенонуудта даалгагдажа үг... ...бүхэн полинууд дээрэ ...зөөжэ, газараа шэбхэ... мүн өөhэдын хүсөөр уhал... Зарим звенонууд газараа ...эхилэнхэй. Мүнөө жэлдэ ку... ...газар нёдондонойхиhоо бү... ...уhалагдаха.

...горохые обёостой холижо ...малай тэжээл болгохо бай... Энэ хабар паарлаhан газа... ...600 гектарта тиимэ ур... ...тарижа намар болотор байл... ...хабди. Иимэ ээлэгдэмэл ...байбал, газарнайшье үрэ... ...болохо бшуу. Үшөө 300 ...намаг газар хахалжа, саашa... ...хэжэ байхабди. Хэрбээ ...шорой hайнтай бай... ...горох болон обёос холижо та... ...таатай. Гандажа, хатажа ...гү, али ямаршье туhа нэмэ... ...гүй намаг газарые иигэжэ ...эдэ, ургасань хэдэ дахин ...хэ бшуу.

...лангай газарые уhалха шухала. Бухы арга боломжоёо хэрэглэбэл, колхозоймнай сабшалангай ехэнхинь уhалагдаха байна. Жэшээлхэдэ, Дээдэ-Бургалтайн отделенидэ хабартаа, мүн зунай эхин багта гол горходой уhан ехэ байдаг. Энээниие саг соонь сабшалан дээрээ гаргабал, үбhэ ногооной ургаса дээшэлхэ бшуу. Иимэ зорилгоор мүнөө луговодуудай тусхай звено эмхидхэгдээ. Тэрэниие нэгэдэхи отделениин луговод Чагдар Очиров хүтэлбэрилэн, hаяын үдэрнүүдтэ ажаллажа эхилхэнь.

Гэхэтэй хамта Дээдэ-Бургалтайн горхон дээрэ хаалта баригдахаар хараалагдана. Тэрэнь колхоздомнай аша туhа ехэтэй байха. Голой уhые бэлдэгдэhэн hубаг, ханаабуудаар урадхуулбал, мянгаад гектар тарьялангай газар уhалхабди. Тиигэбэл жэл бүридэ тогтууритай баян ургаса абаха арга олгохо бшуу.

Мүнөө үедэ манай колхозой гэшүүд—механизаторнууд газар уhалалга hайнаар эмхидхэжэ хабарайнгаа тарилгые угтахаяа байна. Колхозой правлени, партийна организаци сабшалан, тарьялан уhалагшадые урмашуулхын тулада зохихо хэмжээ хараалба. Тэрэнэй ёhоор луговодууд 50 гектарhаа дээшэ газар даажа бэлгаад, тэрэнээ hайнаар уhалжа, гектар бүриин 15 центнерhээ ехэ ургаса ургуулбал, ажалай нэмэлтэ түлөөhэ абаха юм. Жэшээлхэдэ, түсэбhөө гадуур абтаhан үбhэнэй центнер бүридэ 10 килограмм ороohо тарьян үгтэхэ. Мүн газар уhалалгын үедэ ажалай дүн 5 хоног болоод лэ гаргагдажа байха. Хэрбээ энэ үе соо 10 гектарhаа бага бэшэ сабшалан уhалhан луговодууд 5 түхэригэй шанда хүртэхэ болоно. 6 гектарhаа бага бэшэ тарьялан уhалhан хүнүүд баhал иимэ шан абалсаха эрхэтэй.

Энэ жэлдэ сабшалан, тарьялангаа саг соонь уhалжа шадабал, баян ургаса абахамнай дамжаггүй.

Б. Забанов,
Зэдын управлениин «Мир» колхозой главна агроном.

1964 АПРЕЛИИН 5

Тарьялан, сабшалан уhалалгада бүгэдөөрөө хабаадая

1964 МАЙН 5

УhАЛА hАЙСА, ОНОХОЛ БАЙХАШ

Сагай уларилай ямаршье байхада баян ургаса бага гаргашатайгаар абаха зорилгоор Үдын совхозой хоёрдохи фермынхид тарьялангаа саг соонь зүбөөр уhалха, hайса үтэгжүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал табина.

Бүри урдандаа hубаг, ханаабуудаар уhалагдадаг, ороohо тарьяа hайса ургуулдаг байhан Ехэ-Тарбагатайн 80 гектар газарые энэ жэлдэ уhалхаар шиидээ. Тиигээд хэрэгтэй сагтань уhа хаажа тогтоохо, хубаарилан, иишэ тиишэнь табиха горитой хаалта эндэ hаяхан бодхоожо дүүргэбэ. Челондайда 20 га, Санномысскда 20-ёод гектар уhанай газар бии. Мүнөө тэндэнь хуушанайнь hубагуудые дахин hэргээжэ, боломоор газартань бага хаалта хабхагуудые хээд, уhанай ерэхые хүлеэжэ байна.

Үшөө үмсын ажалтай байхадаа эсэгэтээ хубита газараа уhалалсаhан, олон жэлэй туршада колхозойнгоо, hүүлдэ совхозой газар уhалhан Филипп Павлович Холмогоров эндэ ахалагша уhалагшаар табигданхай.

«Ажал хүдэлмэри бүхэн, илангаяа газар тарьялан уhалалга, онсо «нюусатай» байдаг гээшэ ааб даа. Тэрэ «нюусыень» тааха дүршэл шадабаритай боложо шадабал, амжалта сохом туйлагдаха. «Уhала hайса газараа, ургаса сохом хуряахаш» гээд, энэ үбгэжөөл залуу нүхэдтөө хэлэдэг, өөрөө жэшээ харуулдаг юм. Даабарита газарайнгаа ямар шэнжэтэй, нюруутай, хүрьhэнэйнь ямар бүридэлтэй, хаанаа добо дошотой байhыень дууhан тэрэ шэнжэлэнхэй. Тиигээд доботой үндэр, үлэмжэ доро газарыень яажа жэгдэ hайнаар уhалхаяа уридшалан бодомжолhон. Игаабари дулаан үдэр hайрамай уhанай бии болохые Филипп Павлович алдангүй, хэрэгтэй газар уруунь шэглүүлнэ.

Ехэ-Тарбагатай гэдэг горхоной үглөө мүнөө урдажа эхилхэдэ, балгашье уhа hаар талаар табингүй, газараа эрхимээр уhалха гэhэн тангаригтай нүхэр Холмогоровой звеногойхид шанга тэмсэлдэ, ургасын түлөө тэмсэлдэ хүсэд зэhэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: газар уhалагша Филипп Павлович Холмогоров (дундань) ээлжээтэ ажал тухайгаа хөөрэлдэжэ байна.

Д. Чимитов.

Советскэ партийно-правительственнэ делегаци түрэл ороноо бусахаяа мордобо

БУДАПЕШТ, апрелиин 10. (ТАСС). Эндэ хани ёhoop аяншалhан, КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев түрүүтэй Советскэ Союзай партийно-правительственнэ делегаци түрэл ороноо бусахаяа мүнөөдэр Будапештhээ мордобо.

ВСРП-тэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Венгриин хүдэлмэришэн-тарьяашанай революционно правительствын Түрүүлэгшэ Янош Кадар, Венгриин Арадай Республикын бусад хүтэлбэрилэгшэд делегациие Зүүн вокзал дээрэhээ мордохуулаа. Мордолгын урда тээ Н. С. Хрущев Янош Кадар хоёр үгэ хэлээ.

Маршал Р. Я. Малиновский Москвада бусажа ерэбэ

МОСКВА, апрелиин 10. (ТАСС). Германиин нэгэдэмэл социалис партиин Центральна Комитедэй, Германиин Демократическа Республикын правительствын уряалаар СССР-эй Оборонын министр, Советскэ Союзай маршал Р. Я. Малиновский түрүүтэй советскэ сэрэгэй делегаци ГДР-тэ арбан үдэрэй турша соо албанай хэрэгээр хани ёhoop аяншалаа.

Маршал Р. Я. Малиновский, тэрээнтэй суг ябалсаhан хүнүүд «ИЛ-18» гэжэ тусхай самолёдоор мүнөөдэр Берлинhээ Москвада бусажа ерээ.

Барилгашадай зүблөөн Москвада нээгдэбэ

Энэ жэлэй эсэс хүрэтэр Советскэ Союзай электростанцинууд зуу миллион киловатт элшэ хүсэ гаргаха байна. 1970 ондо ороной электростанцинууд, баг-саамжын мэдээнэй ёhoop, 200 миллион киловатт элшэ хүсэ гаргадаг болохо ёhотой.

Электростанцинуудые барилгын техническэ хэмжээе дээшэлүүлгэдэ Москвада апрелиин 10-да нээгдэhэн бүхэсоюзна зүблөөн зорюулагдана. Барилгануудай, хабсаралгын организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд, проект зохёогшод, эрдэм-шэнжэлэлгын организацинуудай түлөөлэгшэд зүблөөндэ хабаадана. СССР-эй Энергетикын болон электрификациин талаар гүрэнэй үйлэдбэриин комитедэй түрүүлэгшэ, СССР-эй министр П. С. Непорожний элидхэл хээ.

(ТАСС).

...барай тарилгын урда тээ

...БАР. Үбэлэйнгөө саhан хүн... hалаhан үргэн тала дай... ...ранай урин дулаан элшэдэ ...дан, үе мүсэеэ тэниилгэ... ...үжам сээжээр амисхалан ...дал гэнэ.

...агүй энэ талын тарьялан ...р трактор «агтын» аялга ...hунигүй зэдэлжэ, мундуу ...«булад хүлэгүүд» газарай ...хай хара хүрьhэ урбуулжа ...нь гээшэ. Иигэжэл колхо... механизаторнууд хабарайн... ...тарилгын халуун хүдэлмэри ...ха бшуу.

...имэhээ «Рассвет» колхозой ...ье мастерской, полевой ста... ...дээгүүр ябахада, заhабари... ...аража зэhэгдэнхэй трактор, ...анууд жэрылдэнэ. Мүн хү... ...ришэдэй байха гэр байра ..., түхеэржэ, үрэhэ хү... ...сэбэрлэжэ байhан хү... ...шье хүл хөөрсэг болоно. ...хэдэн механизаторнууд за... ...жа гараhан плуг, сеялкэ... ...е дахин шалган, дутуу дун... ...дыень усадхажа байна.

...нэй дунда хүдэр томо бэе... ...руу янзын хүниие харахат. ...й колхоз соогоо хүдэлмэ... ...бэрхэ, үнэн шударгы меха... ...р гэжэ үнинэй алдаршаhан ...рист Василий Афанасьев ... Нёдондо Василий хажуу... ...лууухан хүбүүн Илья Тка... ...абаад хүдэлжэ, «ДТ-54» ...раар 2150 га зөөлэн хахалалга хээ. Тоhо, түлишэшье ехээр алмаа.

„БУЛАД ХҮЛЭГЭЙ“ ЭЗЭД

— Василиин трактор мүнөө гурбадахи жэлээ хүдэлжэ байбашье, шэрээ холтороогүй шэнэ зандаа гэхээр, харыт даа. Эзэн ёhoop, гамтай наринаар абажа ябахадань лэ иимэ hайн байна ха юм,—гэжэ эндэ байлсаhан колхозой главна агроном А. Перелыгин хэлэнэ.

Зүб лэ даа. Трактортаа хаhа сагтань техническэ харууhа хээд, жэншэдгүй заhабарилаад, зохидхоноор абажа ябахадаал, тэрэнээ нэгэшье hаадгүй, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэжэ шадана бшуу.

— Зариман шэнэ трактор даажа 2—3 жэл хүдэлөөд, гарhаа гаргажа, тэрэмни хуушарба, шэные үгэгты гэжэ байдаг. Энэнь тон hэшхэлгүй ябадал гээшэ. Ямаршье зөөри, хэрэгсэл гамналгын хүсэн ха юм. Би энэ хуушабар трактораараа үшөө хэдэн жэлдэ хүнhөө дутуугүй хүдэлхэл байхаб,—гэжэ Василий Афанасьев хөөрэнэ.

Оронойнгоо хүдөө ажахые ашa үрэтэйгөөр хүгжөөхэ гэhэн партиин ЦК-гай февралиин Пленумэй шиидхэбэри бэелүүлжэ эхилhэн түрүүшын хабарай тарилгада энэ механизаторай эрхим ажалаараа баhал шалгаржа байhандань этигэхээр. Колхоздо механизаторнуудай хэхэ бүтээхэ ажал ехэ. Байгша ондо энэ артелиинхид хамта 5560 га ороohото ургамалнуудые тарижа, га бүриhөөнь 13,5 центнер ургаса абаха зорилготой. Мүн 100 гектар хэрэглэгдээгүй хэбтэhэн шэнэ газар ашаглан элдүүрилхэ юм. Тарьялан дээрэ 20 мянган тонно шэбхэ гаргаха, 1400 га тарьянай газар уhалха байха. Мүнөө энэ хүдэлмэри түлэг дундаа ябуулагдана.

Эдэ бүхы ажалые «булад хүлэгүүдэй» эзэд—талын баатарнууд, хүдэр гарта хүбүүд—Василий Афанасьев, тэрэнэй нүхэд Илья Разуваев, Григорий Слепнев, Кондрат Иванов болон бусад бүтээхэнь.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Василий Афанасьев.

М. Намжилов,
Фотонь авторай.
Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлени.

Шииг баригдана

ТАРБАГАТАЙ. (**Телефоноор абтаба**). «Маяк» колхозой 1-дэхи отделениин Григорий Иванович Наталинай хүтэлбэрилдэг отрядай тракторист Моисей Кириллович Лаптев Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлени соо нэн түрүүлэн тарьяанайнгаа газарай хүрьhэнэй шииг нойто бариха зорилгоор Широкое гэжэ полидохи намарай наар апрелиин 8-hаа эхилэн борнойлжо захалба. Түрүүшын хоёр үдэрэй туршада 60 гектар борнойлогдоо.

Бэшэ отделениин олон механизаторнууд мүн лэ хабар, намар паарлаhан тарьялангаа борнойлжо эхилхээр бэлэн.

А. Соколов.

МАЙН 1-ниие АЖАЛАЙ АМЖАЛТААР УГТАЯ

Модошодой бэлэг

Майн хүндэлэлэй ажалай вахтада жагсаhан Итанцын леспромхозойхид ажалайнгаа бүтээсые дээшэлүүлхэ зорилго урдаа табиба. Тэрэнээ дүүргэхын тула үйлэдбэриин шэнэ арга, түрүү дүршэл дэлгэрүүлжэ байнхай.

Модо нарин зуруудаар отолхо, автомашина ашаалха түрүү арга хэрэглэгдэнэ. Мүн «К-7» кран хэрэглэжэ, автомашинануудhаа модо буулгаха хүдэлмэри дууhан оньhожоруулагдаа. Шэнэ технологи, түрүү арга хэрэглэhэнэй ашаар тус леспромхоз гээгдэнги предприятиhaa түрүүшүүлэй тоодо оробо.

Леспромхозой коллектив модо бэлэдхэхэ түрүүшын кварталай түсэбhөө гадуур 7 мянган кубометр модо бэлэдхэжэ, түсэбөө 107 процент дүүргэhэн байна. Майн хүндэлэлэй ажалай вахтада жагсаhан тус леспромхозойхид даабариhаа гадуур үдэр бүхэндэ 100 кубометр модо бэлэдхэдэг болоо. Апрелиин түрүүшын арбан хоногой туршада 1000-hаа дээшэ кубометр модон бэлэдхэгдээ.

Абаhан уялгаяа үлүүлэн дүүргэхэ гэhэн социалис мүрысөөн модошодой дунда үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Дүй дүршэлтэй Вшивков, Чернецкий гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригаданууд мүрысөөндэ түрүүлжэ, халаанайнгаа даабариhаа гадуур 10—15 кубометр модо бэлэдхэн шэрэнэ.

Модо шэрэдэг автомашинануудай жолоошод Чумаков, Панкратов байгша оной туршада 15 мянган кубометр модо шэрэхэ гэhэн үялгаяа hайнаар дүүргэжэ байнхай. Жолоошод Копылов, Гурулев, Баторин болон бусад кварталай түсэбhөө гадуур 600—700 кубометр модо шэрээ.

Н. Тюрнев.

Валентина Ивановна Колесова Ивалгын туршалгын ажахыда тугалшанаар ажаллана. Түрүү онол аргануудые хэрэглэжэ, жэл бүри ехэ амжалта туйлана. Зураг дээрэ: тугалшан В. И. Колесова.

Жолоошодой жагсаалта үдэр

...Хэжэнгын совхозой за... ...мастерскойн уужам ехэ ...соо элдэб түхэлэй автомаши... ...зэргэлүүлэгдэжэ табяатай, ...н байба.

...совхозой автомашинын бү... ...жолоошодой үдэр болоод. 1963 ...ажалайнгаа дүн гаргажа, ...ондо бэелүүлхэ зорилгоёо ха... ...хөөрэлдэхэеэ сугларaa бшуу.

...суудалаар совхозой главна ...Д-Р. Цыренжапов тобшохон ...хээ. Хэнэйшье мэдэhээр, ...дөө нютагта автомашинаар ...гүй ажал гэжэ хомор ...гээшэ ааб даа. Совхозой ...хабарай тарилгын үедэ үрэhэ хүрэнгэ шэрэхэ, намар шэнэ ургасын тарьяа зөөхэ, үбэлдөө барилгын модо, шулуу болон адууhа малда үбhэ тэжээл шэрэлсэхэ гэхэ мэтэ нилээд шухала хэрэг бүтээдэг гээшэ.

Ажахы дотор хамта 50 гаран жолоошод бии. Тэдэнэй 15-ниинь коммунис ажалай габшагайшуулай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Эрхим жолоошод С. Виняков, Р. Валиев, Е. Тарабукин, Б. Бадмаев, Б. Козлов, Ш. Федотов, автослесарь Н. Содномов болон бусад совхозой дирекциин, парткомой, хүдэлмэришэдэй комитедэй Хүндэлэлэй грамота, үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаа.

Эндэ эдэбхитэй шударгы, шэнэ, түрүү юумэ үүсхэдэг хүнүүдшье олон. Жэшээнь, жолоошод Б. Козлов, О. Ешеев гэгшэд Загарай, Элхи нютагуудhaa трактор, машинын тоhо, түлишэ зөөхэдөө, автомашинын хойно прицеп тааруулжа шагтагалаад ябадаг болоо. Энээнэй ашаар ажалайнь бүтээсэ ехэ боложо, тоhо, түлишэшье горитой алмагдана. Тусхайлбал, урдань Элхи, Загарайhaa түлишэ шэрэлгэдэ нэгэ машина сүүдхын оройдоол нэгэ эрьесэ хэжэ, 3—4 тонно түлишэ асардаг hаа, мүнөө 6—8 тонно хүрэтэр зөөнэ. Эдэ дурсагдаhан жолоошод машинаяа тон нарин нягтаар абажа ябаад, хаhа сагтань hайнаар заhабарилан, техническэ харууhа хэжэ, нэгэшье hаадгүй ябуулна.

Совхозой жолоошод саашадаашье бүрил оролдосотойгоор ажаллан, машина техникэеэ бүтээсэ ехэтэйгээр, дүүрэн хүсэндэнь хүдэлгэхын түлөө тэмсэхэ байха.

Д. Самбуев.
Хориин үйлэдбэриин управлени.

Шанарай талые харалсана

Улаан-Үдын Ленинэй орденто локомотив-вагон заhабарилгын заводой коллектив электровоз, тепловоз, пассажирска вагонуудые заhабарилха, запчастьнуудые бүтээхэ нэгэдэхи кварталай түсэб амжалтатайгаар бэелүүлжэ, нёдондо жэлэйхидэ орбол 700 мянган түхэригөөр ехэ продукци үгэбэ.

Заводой локомотивна цехүүд cooho дизельнэ цехэй коллектив эрхимлээ. Эдэнэр түсэбhөө гадуур нэгэ жаротрубна котел бүтээhэн, хоёр иимэ котёл Монголой Арадай Республикын захилаар бүтээжэ эльгээгээ.

Булад, шэрэм, зэд шудхадаг цехүүд мүн лэ түсэбөө үлүүлэн дүүргээ.

Гэхэтэй хамта, зарим ушарта электровозуудай двигательнүүдые, электромашинануудые заhабарилгада голодоhон гаргагдадаг, муугаар заhабарилдаг ушар үзэгдэдэг байгаа гэжэ тэмдэглэмээр.

Тиимэhээ заводой коллектив Майн урдахи социалис мүрысөөндэ оролсоходоо ехэ хэмжээнэй продукци үгэхэhөө гадна, продукциин шанар hайжаруулгада ехэ анхарал хандуулха гэжэ шиидэбэ.

В. Бараковсних.

АГУУЕХЭ ҮҮСХЭЛЫЕ ҮРГЭЛЖЭЛҮҮЛЭГШЭД

Түрүүшын коммунис субботнигой 45 жэлэй ойдо

...дэнэр арбан табан хүн бай... Арбан гурбаниинь коммуу..., хоёрынь hайшаан дагагшад ...юм. 1919 оной апрелиин ...ажалайнгаа үдэрэй дүүрэ... ...үүлээр тэдэнэй нэгэниинь... ...гартаа харяагүй hэн. Тэдэ... заhабарилагдажа боломоор ...паровоз шэлэжэ абаад, ...эй зоригтойгоор хүдэлжэ ...hэн. Бэрхэтэй байгаа даа. ...ай гэрэлээр тэдэнэр хүдэ... Бүхы депо соо орой гансахан ...нова фонарь бии байhан ...даранхай үүдэнүүд болон ...хэй сонхонуудаарнь хүй... ...хин үлеэдэг, утаа үняар ...хородхоодог байгаа бшуу. ...хэншье энээн тушаа гом... ...гүй hэн.

...ква-Сортировочная деподо ...гдэhэн түрүүшын комму... субботнигой үедэ заhабари... ...hан паровоз үглөөгүүрынь ...ратанай эшелониие фронт ...абажа гараа hэн. «Колчаг... ...!» гэhэн үгэнүүд вагон... ...томо үзэгүүдээр бэшэгдэhэн байгаа. Үүр сайжа байхада, эшелоной hүүлшын вагоной далда ороогүй ябахада, түмэр замшад хоёрдохи машиные заhабарилжа орohон байгаа бшуу.

...Түрүүшын коммунис субботнигто хабаадаhан Я. М. Кондратьев, В. М. Сидельников, Ф. И. Павлов гэгшэдтэй бидэнэр депо соогуур ябажа хараhан байнабди. Экскурсоводуудтай ябахада аятай. Тэдэнэй алиниинишье манай революциин, Совет засаг тогтоолгын түүхые бэеэрээ хараhан үзэhэн хүнүүд байна бшуу. 1917 ондо Октябриин байлдаануудта буу зэбсэг гартаа барин ябажа хабаадаа, хожомынь буугай орондо зэр зэмсэг гартаа барижа, транспортые hэргээлсээ.

Депогой урдын эдэ хүдэлмэришэд олон юумэн тухай хөөрэhэн байна. Коммунис субботнигто Владимир Ильич үндэр сэгнэлтэ үгэхэ юм гэжэ хэмнайшье hанаандаа оруулаагүй байhан юм гээд нүхэр Сидельников хэлэhэн байна.

Коллективэй ажалай түүхэдэ 45 жэлэй турша соо олон мартагдашагүй үдэрнүүд болон ушарнууд бэшэгдэhэн байха юм. «Агууехэ үүсхэлэй» музейн таhагуудай нэгэн соо ВЦИК-эй тогтоолой фото-буулгабари хадагалагдажа байдаг. Революциин үмэнэ депогой түмэр замшадай габьяатай байhые, орон дотор түрүүшын коммунис субботник эмхидхэлгээр үүсхэл гаргаhыень анхаралдаа абан, Москва-Сортировочная депое ВЦИК-эй Президиум Ажалай Улаан тугай орденоор шагнаба гэжэ энэ тогтоол соонь хэлэгдэнхэй.

1935 ондо орон дотор заhабарилагшадай түрүүшын комплексно бригада эндэ байгуулагдаа hэн. Тэрэниие К. А. Бородулин хүтэлбэрилдэг байгаа. Манай орон доторхи түрүүшын эхэнэр-машинист Зинаида Троицкаяе гү, али Социалис Ажалай Герой машинист Виктор Блаженовые хэн мэдэхэгүй гээшэб!

Коммунис ажалай бригадын нэрэ зэргын түлөө хүдэлөөн 1958 оной октябрьда, КПСС-эй XX съездын урда тээхэнэ тепловоз заhабарилдаг цехтэнь эхилээ бэлэй.

Москва-Сортировочная деподо үүсхэл эдэбхи ехэтэй хүнүүд хүдэлдэг. Тэндэ олон шэнэ юумэ үүсхэгдэдэг байна. Жэшээлхэдэ, проектно-конструкторска бюро, эстетическэ совет, соёлой университет гэхэ зэргын эмхинүүд деподо олониитын хүсөөр хүдэлдэг.

45 жэлэй турша соо ехэ хубилалта болоо. Бүхы ажал хүдэлмэринь улам үргэнөөр оньhожоруулагдажал байдаг.

Зүгөөр эгээн гол юумэн гэхэдэ, хүнүүд гээшэ. Депогой 811 хүдэлмэришэн арадай университедтэ, 218 хүн хүдэлмэришэн залуушуулай hургуулида, 43 хүн институдуудта, 42 хүн техникумүүдтэ hуража байдаг.

Коммунис ажалай бригадын нэрэ зэргын түлөө мүрысөөнэй тугые түрүүлжэ үргэгшэдэй нилээд олониинь мүнөө үйлэдбэриин командирнууд болонхой. Заримаиинь мастернуудаар хүдэлнэ, нүгөөдүүлынь дээдэ hургуулинуудые дүүргээд, инженернүүд болонхой. Депогой начальник байhан Ю. И. Житинев мүнөө орон доторхи эгээн томо Москвагай магистралиин начальнигай орлогшо болонхой, коммунис ажалай түрүүшын бригадын хүтэлбэрилэгшэ В. И. Станилевич СССР-эй Наукануудай академиин философиин институдай аспирантурада заочноор hурана.

Шэн зоригто, бүтээсэ ехэтэй ажал хадаа түрүүшын коммунис субботнигой 45 жэлэй ойдо манай эрхим бэлэг болоно гээд депогой хүдэлмэришэд хэлэнэ. Апрелиин 27 хүрэтэр дүрбэ hарынгаа түсэб дүүргэхэ гэжэ тэдэнэр шиидэнхэй.

Бидэнэр цех соогуур ябаабди. Эдэ гурбан үнинэй хүдэлмэришэд—улаангвардейцууд үшөөл олон юумэ хөөрэжэ шадаха байгаа даа.

— Урдын депоhоо юуншье үлөөгүй, хуушан паровозуудай орондо шэнэ хүсэтэ локомотивууд бии болоо,—гээд нүхэр Кондратьев мэдээсээ.—Имагтал 1919 оной апрелиин 12-ой субботодо заhабарилагдаhан түүхэтэ «ОВ-70—21» паровоз дурасхаалта зүйл болгогдон, деподо үлэhэн байна. Зүгөөр «коммунис ёho журам, коммунис ажал удаа дараалуулан, зүгөөр шууд сэхээр мандуулхын тулада «бултадаа нэгэнэйнгээ түлөө, нэгэниинь бултанайнгаа түлөө» гэhэн гуримые олониитын ухаан бодолдо нэбтэрүүлхын, үдэр бүриин заншал болгохын тулада бидэнэр хүдэлмэрилхэбди... Бидэнэр коммунис ажалай илалтада хүрэжэ шадахабди!» гэжэ Владимир Ильич Ленинэй урид хаража, сэсэнээр хэлэhэн үгэнүүдые хүдэлмэришэд hайнаар hанажа ябадаг.

Эдэ үгэнүүдые депогой слесарь, машинист, инженер бүхэн ходоодоо hанажа ябадаг. Москва-Сортировочная депогой коммунис ажалай коллективэй бүхы эрмэлзэлгэнь, бүхы хэрэгынь энээндэ зорюулагдана.

В. Новиков,
(ТАСС-ай корр.).
Москва-Сортировочная депо.

КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй шиидхэбэри бэелүүлэн

ХЯМДА СЭНТЭЙ ПРОДУКЦИ?

Ажахын тусхай шэглэлтэ шиидхэхэ

Байгаалиин, экономическа онсо өөрэ илгаануудые зүбөөр хараада абажа, ажахыгаа тусхай шэглэлтэйгээр хүгжөөжэ, хямда сэнтэй хүдөө ажахын продуктнуудые улам элбэг дэлбэг болгохо хэрэгтэ партимнай саг үргэлжэ анхарал табидаг, оролдолго гаргадаг.

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1962 он) Пленумэй һүүлээр республикадамнай үйлэдбэриин управлениүүдэй эмхидхэгдэһэнһээ хойшо энэ шухалын шухала асуудал бүрил тодорхойгоор, зүбөөр шиидхэгдэдэг болоо. Управлени бүхэн ажахын гол шухала һалбаринуудтай байна. Управлени бүхэндэ нэмэлтэ һалбаринууд баһал хүгжөөгдэдэг. Мал ажал, илангаяа хони үсхэбэрилгэ управлени бүхэндэ шахуу тусхай һуури эзэлдэг.

Манай республика дотор илангаяа хонин ажал эрхилдэг управлениүүд бии байна. Жэшээлбэл, Зэдын, Баргажанай, Хориин, Хяагтын управлениүүдэй ажахынуудта хонин һүрэг олоор үсхэбэрилэгдэнэ. Тиихэдэ мяха-һүнэй шэглэлтэй ажахынууд баһал республикада тодоржо гаранхай. Түнхэнэй, Баргажанай, Хориин, Зэдын, Хяагтын үйлэдбэриин управлениүүдэй ажахынуудаар мяханай мал, үнеэд үсхэбэрилэгдэнэ. Тэрэшэлэн Кабанскын, Улаан-Үдын, Мухар-Шэбэрэй управлениүүдтэ баһал үнеэд, мяханай мал олоор үсхэбэрилэгдэжэ байна. Мүн эндэхи олохон ажахынууд ороoho таряа, овощ, хартаабха таридаг болонхой. Юуб гэхэдэ, эдэмнай дүтэ тойронхи городуудай, жэшээлхэдэ, Улаан-Үдэ, Гусиноозерск, Бабушкин городуудай, Каменск, Онохой, Селенгинск болон бусад ехэ һууриин газарнуудай хүн зониие мяха, һү, үндэгэ, огородой эдеэгээр хангадаг байна бшуу.

Управлениүүдэй ажахынуудта гол һалбаринуудайнь хажуугаар гахай, шубуу, адуу мори үсхэбэрилгэ мүн лэ хүгжөөгдэнэ. Илангаяа Мухар-Шэбэрэй, Улаан-Үдын, Кабанскын управлениүүдэй ажахынуудта гахай, шубуу үсхэбэрилгэ горитой һуури эзэлнэ.

Зарим управлениүүдтэ үхэр, хонин үсхэлгые тусхай һалбаринууд болгон хүгжөөбэл ашагтай һайн. Энэ ушарта ажалай бүтээсэ ехээр дээшэлдэг, абтадаг продукциинь үнэ горитойгоор хямдаруулагдадаг. Зэдын үйлэдбэриин управлениин жэшээ дээрэ харабал иимэ.

1963 оной январиин 1-нэй мэдээгээр тус управлениин совхозууд хамтадаа 135,4 мянган хонитой, тэрэ тоодо Борьёогой совхоз — 45,5 мянган, «Октябрьский» совхоз — 49,4 мянган, Ториин совхоз — 40,1 мянган хонитой байгаа. 1962 ондо эндэхи центнер нооһоной үнэ 252,4 түхэригтэ болоо һэн. Харин республикын совхозуудта дунда зэргээр центнер нооһоной үнэ 315 түхэриг 85 мүнгэтэ болоһон. Энэ управлениин колхозуудта 1958—1962 онуудай турша соо центнер нооһоной үнэ 214 түхэригтэ хүргэгдэһэн юм. Харин республикын колхозуудта центнер нооһоной үнэ 221 түхэригтэ болоһон байха. Гэхэ зуура, Ториин совхоз, бусад совхозуудтай жэшэбэл, эгээ хямда сэнтэй продукци абаһан, ажалайнь бүтээсэшье ехэ байһан.

Тараан ажал эрхилэлгэдэ орооһото ургамалнууд шиидхэхы һуури эзэлнэ. Үйлэдбэриин бүхы управлениүүдтэ ороoho тараан, илангаяа шэниисэ ургуулагдадаг. Мухар-Шэбэрэй, Кабанскын, Улаан-Үдын управлениүүдэй ажахынууд эгээ ехээр ороoho таряа ургуулжа абадаг. 1962 ондо Мухар-Шэбэрэй управлениин колхоз, совхозууд бултанһаа ехэ ороoho таряа абаһан, худалдаһан байна бшуу. Тиигээдшье центнер ороoho таряанайнь үнэ колхоз, совхозуудтаньшье бусадһаа хямда болоо. Жэшээлбэл, республикын колхозуудта центнер ороoho таряанай үнэ 4 түхэриг 36 мүнгэтэ болоо һаань, Мухар-Шэбэрэй колхозуудта 3 түхэриг 86 мүнгэтэ байгаа. Республикын совхозуудта центнер ороoho таряанай үнэ 5 түхэриг 63 мүнгэтэ болоһон һаань, тэндэхи совхозуудта 4 түхэриг 22 мүнгэтэ байба.

Республикымнай үйлэдбэриин бүхы управлениүүдтэ үхэр, хони үсхэбэрилгэ бусад һалбаринуудһаа һүрэггүй ехээр хүгжэнхэй. Гэхэ зуура, нэмэлтэ һалбаринууд (тодорхойлбол, гахай, шубуу үсхэбэрилгэ) зарим ажахынуудта горитой һуури эзэлдэг, зариманднь үгы шахуу. Тиигээдшье олохон ажахынууд ашаг олзыень һайса бодолсонгүйгөөр гахай, шубуудые тон үсөөхэнөөр, ёһын тэдыдэ баридаг байна.

Жэшээлэн хэлэбэл, Кабанскын үйлэдбэриин управлениин бүхы ажахынуудта 1964 он хүрэтэр гахай, шубуу үсөөхэнөөр үсхэбэрилдэг байгаа. Кабанскын совхоз гол түлэб шубуу үсхэбэрилдэг шэглэлтэй боложо байһан. Гэбэшье мяха-һүнэй мал үсхэбэрилхэтэйгээ хамта, мүн гахай үсөөхэнөөр баридаг болоһон байна. Энэ ушарта талха тараанай зүйлые шубуудтаа, гахайдааньшье ехээр хэрэглэдэг болоо. Тус совхозой эмхидхэгдэһээр 4 жэл үнгэрөө. Энэ туршада совхозынь олзо оруулаагүй, жэл бүри ходо уритэжэ гараһан байха. 1962 ондо 1961 онойхиһоо 2 мянган центнерээр ехэ шубуунай мяха худалдаһан. Гэхэтэй хамта, 229.323 түхэригэй талха тараанай зүйл худалдажа абаһан юм. Тиигээд энэ совхоз 1962 ондо 236.723 түхэригэй гарзада ороһон. Тодорхойлон хэлэбэл, шубуу үсхэбэрилгэдэ 35.676 түхэригэй, гахай үсхэбэрилгэдэ 21.714 түхэригэй гарза хэгдэһэн байна.

«Шергинский» совхоз бии болгогдоһонһоо хойшо ажахыгаа тусхай шэглэлтэй болгохо тухай зарим тэды хэмжээнүүдые бэелүүлнэ. Гэбэшье хоёр жэлэй туршада энэ совхоз гүрэндөө уритэжэ гараһан байна. 1962 ондо 33.797 түхэригэй гарзада ороһон. 40.330 түхэригэй талха тараанай зүйл худалдажа абаһан байгаа. Тиин 11.613 түхэригэй талха тараанай зүйл шубуудтаа эдюулээд, һүүлэй һүүлдэ 1478 түхэригэй гарза хэһэн байна. Мяханда хэрэглэгдэхэ мал, үнеэдые олоор барихатайгаа, гахай үсхэбэрилхэтэйгээ хамта тэндэ үсөөхэн шубуу бариһанай хэрэггүй байгаа. Эндэ 3900 шубуутай багахан фермэ бии. Тэрэнь ямаршье олзо оруулдаггүй, гарза хэдэг болонхой.

Оймор ой совхоз бүришье бэрхэшээлтэй байдалда ороһон. Дүрбэн жэлэй туршада тус совхоз гүрэндөө олзо оруулаагүй, уритэжэ гараһан байна бшуу. Эндэхи ажахын ямаршье шэглэлтэйгээр хүгжөөгдэжэ байһые ойлгохын аргагүй. Онсо өөрэ эрхэ байдалаа хараада абажа, шубуудые олоор барижа болохо байгаа. Теэд энэ талаар биратай юумэн хэгдэнэгүй. Эндэ гахай үсхэбэрилдэг, теэд талха тараанай зүйл тахяа шубуудтаньшье, гахайнуудтаньшье хүртэнэгүй. Энээниие совхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд мэдэжэ байбашье, бодото хэмжээнүүдые абанагүй. Мяха-һүнэй мал үсхэбэрилгэ гол һуури эзэлдэг. Теэд баһа хажуугаарнь нэмэлтэ һалбаринуудай зэргэ хүгжөөгдэхэ биратай ашаа үрэ гаранагүй.

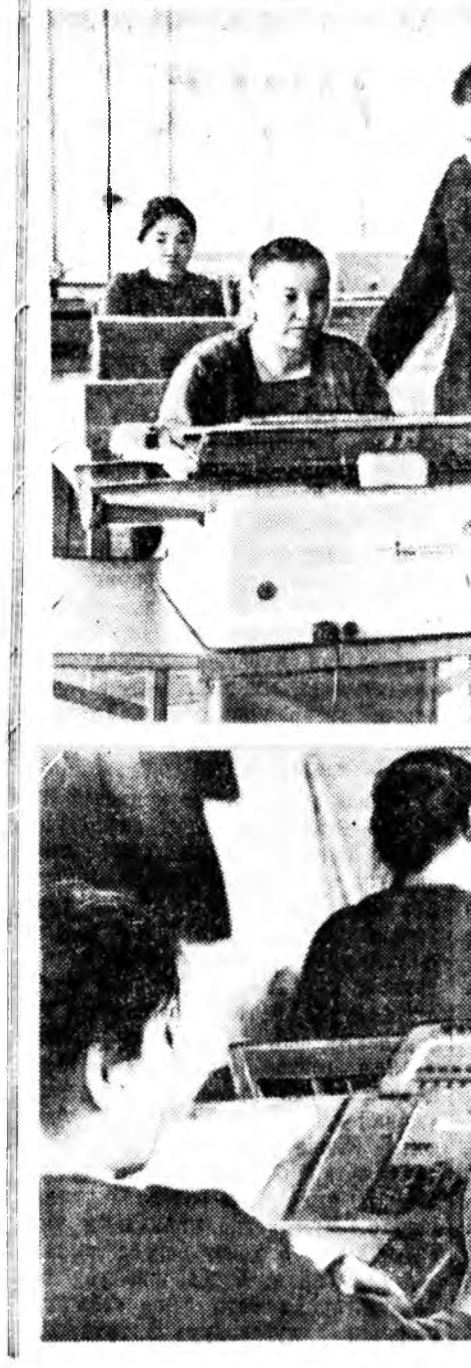
Манай һанахада, тус управлениин «Байкальский» совхоздо шубуу олоор үсхэбэрилбэл дээрэ байгаа. Юуб гэхэдэ, Оймор ой совхозойхидо орходоо шубуу барихаданъ һүрэггүй таарамжатай. Селенгинск, Каменск болон хүдэлмэришэдэй бусад һууриин газарнуудай тэг дунда энэ совхоз оршодог. Тиимэһээ эндэ абтаһан үндэгэ худалдахада һүрэггүй дээрэ байха һэн.

Кабанскын үйлэдбэриин управлениин хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд ажахынуудаа тусхай шэглэлтэй болгохо, ажахы бүхэндэ нэмэлтэ ямар һалбаринуудые хүгжөөбэл таарамжатайб гэжэ һайса бодомжолхо ушартай. Эдэ һалбаринуудынь ехэ продукци үгэдэг, томодхогдоһон байха ёһотой. Иигэжэ мяха-һүнэй шэглэлтэй һалбаридань нэмэри болохоор хүгжөөгдэхэ зэргэтэй.

Ямар нэгэн ажахыда нэмэлтэ һалбаринуудай томодхогдожо болохогүй байгаа һаань, колхоз, совхоз хоорондын гахай, шубуу үсхэбэрилхэ предприятинуудые бии болгобол зүйтэй. Манай ороной олохон хизаар, область, республикануудта иимэ томодхогдоһон предприятинууд бии болгогдожо байнхай. Энэ ушарта ажалай бүтээсэ дээшэлжэ, хямда сэнтэй продукци улам ехээр абтадаг байна.

Бүхы арга боломжонуудаа, нютагайнгаа онсо байдалые наринаар шэнжэлэн тодорхойлжо, ажахыгаа тусхай шэглэлтэй болгохо, нэмэлтэ һалбаринуудые таарамжатай зүбөөр хүгжөөхэ тухайда колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд саашадаа онсо анхарал табиха уялгатай.

Т. МАКАРОВА,
Буряадай хүдөө ажахын институдай экономикын кафедрын багша.

Манай «Буряад ү
газетын февралиин
най үдэрэй номерой
гэдэхи хуудаһанда
риин Анаагай сов
тоо бүридхэдэг түрүү
машинатай болох
гэһэн мэдээсэл унш
байхат. Мүнөө тус
хоз долоон тиимэ ма
на абаад, тусхай ту
рэлгэтэй байра соо
бижа тодхобо. Шэнэ
шинатай танилса
ажаллахын тулада
хозой счетоводууд,
галтернууд, эконо
стнууд үдэр бүри һу
сана, заалгана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тоо бүрид
машинын түрүүшын опер
нууд ажаллажа байна.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Түрүүлэгшын оролдолго

Коммунис ажалай түлөө тэмсэжэ байһан колхозһоо

Таруушагааршье һаа, мүнөө үе сагай шэнэ шэнжэ түхэлтэйгөөр хэдэн квартал болгон буусануудаа түхеэрэн түбхинэһэн колхозой түб тосхоной нэгэ үйлсөөр яаралгүйхэн алхалалдаха зуураа, толгойдоо ороһон али олон һониноо андалдан, хөөрэлдэнэбди. Бэе бэеһээ һуралсаха, сугтаа һураһан хани нүхэд тухайдаа һонирхохо юумэмнэй яһалашье олон даа.

— Миниише эндэ түрүүн ерэхэдэ, адагынь радиошье үгы байһан юм. Ядахын сагта айл бүхэндэ радио оруулдаг һаа гэжэ бодохош. Тиихэдэ колхозой ажал хэрэг мэдүүһэтэ, түлюуршаг лэ бэлэй, — гээд Дашинима Дамбаевич ойро зуура бодолгото болон ябана.

Хараа янзада ехэ тэнигээн, дару номгон зантай энэ хүнэй һанал сэдьхэлые үнгэрһэн зургаан жэд шахуу хугасаа соо ямар олон асуудалнууд эзэлдэг байгааб. Тэдэниие хайшан гээд, ямар аргаар мүрынь оложо шиидхэхэ гээшэб гэһэн олон бодолнууд тэрэнэй толгойдо түрэдэг бэлэй.

...Нээрээшье, 1958 оной июльдэ Утаата, Далахайн колхозникуудай артелиингээ түрүүлэгшэ болгон Дашинима Дамбаевичые һунгахадань, тэрээндэ гайтайхан лэ байгаа. Урда тээнь колхозой алибаа хүтэлбэрилхы тушаал даажа үзөөгүй хүндэ яагааашье хадаа гайтайл һааб даа. Эдэ нютагуудай хүршэ — Санагада хүн болоһоншье һаа, Утаатын, Далахайн байдалые хүсэд тухайлхашьегүй байгаа.

«Теэд яахаб, үргэн олоной найдабари, партиин даалгабариие харюулха, бэелүүлхэл хэрэгтэй бшуу» гэжэ бодоһон залуу түрүүлэгшын сэдьхэл шиидэн тэгшэрһэн. Ажахыгаа залан һайжаруулхын тула улад зоноо элсүүлхын хойноһоо эсэшэ сусашагүйгөөр оролдоһон тэрэнэй тэмсэл хиидэ хосороогүй. Нютаг зондоо, артелиингаа эдэбхитэ, партийна организацидаа түшэглэн, тэдэнтэй нэгэн хамта али бүхы хэхэ, бүтээхэ юумэеэ нарин нягтаар бодомжолон, зүбшэн хэлсэдэг болоһон гурим, колхозой һалбари дааһан нүхэдэй, мүн мэргэжэлтэдэй харюусалга эрид дээшэлүүлһэн ябадал али зэргын һайн нүлөө, ашаа үрэ үзүүлээ гээшэб.

Хамар Дабаанай орьёл торьёл һарьдагуудай хабшуу хүндынүүдэй, хүжэ шэнэһэн хүбшэ тайгын сооргой, майлануудаар, колхозойнгоо түб һууринһаа хоногшын, хоёр хоногшын газарта, хэдэн дабаанай арада, Тодхолто гү, али аяар холын һонгинтодо ажаһуудаг малшад хүйтэн шэмэрүүн уларилһаа, хүндэ хүшэр хүдэлмэриһөө тунхарингүй, таһархай удархай, хүбшэ тайгын оёорто һуунабди гэнгүй, габшагай шударгыгаар ажаллан, нийтынгээ мал һүрэг үдхэжэ, ашаг шэмыень арьбадхажал байдаг.

Тодорхойлон хэлэбэл, «Байкал» колхозой адууһа мал аяар 37 ондоо газарта байрладаг юм байна. «Малшадтаа ошохо гэбэл, хазаар моринд мордоод лэ гарахаш. Яаралгүйхэн ябаа һаа, хахад һарашье багадахал байха» гээд Дашинима Дамбаевич тиихэдэ хөөрөө һэн.

Холын малшадай гомдохошье аргагүй. Гүүртэ бүхэндэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд ээлжээгээр ябалгатайл байдаг. Эдеэ хоолоор, эд бараагаар тэдэниие дуталдуулаа гэжэ дуулдаагүй юм. Гүүртэ бүхэн радиоприёмнигтой, газетэ, журналнууд тэрээн уруу саг соогоо абаашагдажал байдаг шуу. 32 радиоприёмник сагһаа сагта дуугаа замхаадаггүй. Тиихэдэнь 7 радиоприёмник парткабинет соо ябталаатай, али нэгэ гүүртэдэ радиоприёмнигой эбдэрээ һаань абаашагдахаар бэлэн байдаг. Гансахан колхозникууд өөһэдөө 164 хэһэг газетэ, 62 хэһэг журнал абадаг шуу. Тиихэдэ гүүртэ бүхэнэй улаан булангуудые газетэ, журналнуудаар, бусад зүйлнүүдээр колхозой правлени хангадаг гээшэ.

— Манай колхоз мяха, һү абаха мэргэжэлтэй ажахы ха юм даа. Тараан эндэ ургажа бирадаггүй. Зелёнко, силослэхэ ургамалнуудые бага зэргэ таридагбди. Сабшалангшье мэдүүһэтэ гүб даа. Тиихэлээрээ малнай ехэхэн сагаа адуулганда ябаха баатай болодог. Тиимэ һэн туладань, шэрхишэг мал мандаш хэрэгтэй болоно бшуу, — гэжэ түрүүлэгшэ намда ойлгуулхые хүсэнэ.

Энэ нютагай эрхэ байдалда тааһаһан, хэр угһаа хойшо эндэхи айлнуудай үдхэжэ байһан һарлаг, хайнагууд тэрэ үедэ ехэ таһарха түйладаа хүрэһэн зэргэтэй байгаа бэлэй. Хада уулын шулуун, тайга хүбшын шэдхэ соо бэлшэхэдээ урмашадаг, шэмэрүүн хүйтэндэ даарахаяа мэдэдэггүй, үдхэн һайхан һүтэй эдэ малые үсхэхэ тушаа эндэ ерэһэн сагһаа хойшо түрүүлэгшэ ехэл оролдолго гаргаа юм.

һарлаг, нютагай үүлтэрэй үхэр хоёрой шуһа ниилүүлжэ, хайнаг мал абаха гээшэ ехэ ашаг үрэтэй хэрэг. Хайнаг түргөөр түлжэдэг, томо болодог, һүниинь ехэ үдхэн байдаг. Гэбэшье зарим малшад хоёр янзын малай шуһа холисолдуулжа зууралдахаяа хашардаг. Яабашье мүнөө 60 хайнаг үнеэтэй болонхой, жэлэй эсэстэ 100 толгой болгохо хүсэлэнтэй юм.

Нютагай үхэрэй үүлтэр һайжаруулха асуудалда баһал эхин табигдаа. һайн һайн үнеэдээ үрэжүүлхын тулада хальмаг үүлтэрэй бухануудые асарһан. Түрүүшын амжалташье түйлагдажа байна. Табан жэлэй туршада үнеэн бүриһөө һү һаалга 170—180 килограммаар нэмээд, гүрэндэ худалдаһан зарим үхэрэй шэгнүүр 3 центнер татадаг болоод байна. Энээхэн жэнхэ дурдаһан ушар юуб гэхэдэ, үхэр малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхын тула колхозой түрүүлэгшын оролдолгоёо ниилээд гаргажа байһые гэршэлнэ.

Тугал, бурууннуудай, тураһан үнеэдэй тэжээлдэ аарса, сагаа нэмэжэ оруулһан ушар баһал һонирхолтой. Нютагай үбгэд, хүгшэдэй хөөрөөе анхаралдаа хадуужа, малдаа аарса, сагаа эдюулдэг гурим тогтооһон, машинадагдаһан һүнэй хайша хэрэгээр гаргашалагдадагые болюулһан байна. Тиигэжэ машиндаһан һүн имагтал элдэб зүйлнүүдээр, илангаяа белоғоор баян малай тэжээл болоно.

Аарсаар тэжээһэн мал түргэн түлжэсэтэй, үбшэн хамшагта диилдэсэгүй байһаниинь элирүүлэгдээ. Мүн тугалда үгтэдэг үдхэн һүн эрид хороогдоо, тугалаа саг үргэлжэ хүхүүлжэ тэжээдэг үнеэдэй тоо мүн лэ үсөөрөө. Иигээд байхадань, гүрэндэ худалдаһан һүнэй хэмжээн 90 гаран процент болоо ха юм. Энэмнэй ашаа туһатайл зүйл гээшэ. Эдэ бүгэдые бэелүүлгэдэ колхозой түрүүлэгшын зүб заабари, эрид шууд хүтэлбэри нүлөөлөөгүйдөө аргаһтүй.

«Байкал» колхозые зургаан жэл шахуу хүтэлбэрилжэ байһан түрүүлэгшэ Дашинима Дамбаевич Бабалаевай хэһэн, бүтээһэн юумыень багахан статья соо бүрин тэмдэглэхэ бэрхэтэй. Зүгөөр энэ нүхэрнай улад зоноо ударидан хүтэлбэрилхэ, ехэ хэрэгтэ эмхидхэн элсүүлхэ талаараа мэргэжэн дүршэһэн, нютагайнгаа ажалшадта хүндэтэй болоһон, һайн һайхан сэдьхэлтэй, налгы зохид зантай хүн гээшэл даа.

Тиимэл хадань, ударидажа байгаа колхозойнь үргэн олон гэшүүд, түрэһэн, хүмүүжэһэн түрэл Санагынь һунгагшад нёдондо март һара соо Буряад оронойнгоо дээдэ засаг түрын — Верховно Соведэй депутадаар Дашинима Дамбаевич Бабалаевые һунгаа һэмнай даа.

...Утаатын хүдөөгэй клуб соо хүл табиха газар үгы гэхээр, хүн зон дүүрэн, хамаг һуури эзэлэгдэнхэй. Үнгэрһэн жэлэйнгээ дүн хаража, зүбшэн хэлсэхэ тоосоото суглааншье соносхогдоһон саг соогоо нээгдээд, правлениин түрүүлэгшэ Д-Н. Д. Бабалаев ябуулһан ажал, түйлаһан амжалта, шиидхэбэреэ олоодүй байһан асуудалнууд тушаа захаһаань тоолон, гэшүүдтээ элидхэбэ.

Түрүүлэгшын элидхэл соо хэлэгдэһэн 1963 оной зарим тэды дүнгүүдые 1958 оной январиин 1-нэй байдалтай жэшээд үзэе. Эбэртэ бодо мал 700 толгойгоор нэмэжэ, 4355 болоһон, тэрэ тоодо үнеэд 400 шахуу толгойгоор олошорһон, адуун 220 толгойгоор үдэжэ, 649 болоһон байна. Энэ үе соо мяха абалга 2,7 дахин, һүн—1,6 дахин дээшэлһэн жэшээтэй. Тиихэдэ гүрэндөө 981 центнер мяха тушааһан һаа, тэрэнээ 2481 центнер, һү—2290-һээ 4854 центнертэ хүргэһэн байна бшуу.

Мал ажалай ашаг шэмын дээшэлхэтэй хамта, колхозой олзо доход арьбажажа эхилнэ, үндэһэн зөөринь бэхижэнэ, артелиин гэшүүдэй ажаһуудал улам һайжарна, бүри баяжана. Абаад үзыт, энэ колхоз табан жэлэй саана оройдоо 142,5 мянган түхэригэй олзо оруулһан һаа, тэрэнээ мүнөө хоёр дахин эбхээд байнал. Энэ үе соо колхозойнь үндэһэн зөөри 254 мянган түхэригөөр нэмээ.

Үйлэдбэри дээрэ амжалта түйлахаһаа гадна, нютагай зоной ажабайдалда, тэдэнэй өөһэд хоорондын харилсаанда, ухаан бодолдонь ямар ехэ хубилалта болоо гээшэб! Ажал хүдэлмэридөө коммунис ёһоор хандадаг габшагай түрүүшүүлэй, шэнэ юумэ үүсхэгшэдэй, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгшэдэй тоо үдэрһөө үдэртэ олошорно. Коммунис ёһоной шэнжэ шанар улам дэлгэрнэ, журам заршам, ёһо гурим бүри бэхижэнэ.

— Заха хизаар, хүбшэ тайгын оёорой нютагууд гүүлдэг Утаата Далахай хоёрто ямар ехэ хубилалта болоо гээшэб. Үшөө һайн үрэ дүн түйлажа шадахабди. Түйлажа байһан амжалтаараа омогорхон, колхозоороо, бүгэдөөрөө, бүхы нютагаараа коммунис ажалай нэрэ зэргэтэй ажахы болохын түлөө мүрысөөндэ оролсоё. Иигэжэ энэ түүхэтэ хүдэлөөе республика, управлени соогоо түрүүлэн, Зэдын голой эхинһээ, Хамар-Дабаанай боориһоо эхилэе, — гээд таби һайса гараһан коммунист үбгэн, колхозой модошо дархан Хандажап Дашиевич Дашиев февральда болоһон хамтын суглаанай трибунаһаа мэдүүлээ һэн.

Ямар һайн һайхан, гүн удхатай үгэнүүд бэ! Хэн арсаха гээшэб. «Коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ зэргэтэй колхоз болохын түлөө бүгэдөөрэн тэмсэхэбди» гэһэн шиидхэбэри үндэр дуунда табигдажа, баталан абтаа һэн. Эдэнэй гол зорилгонь гэхэдэ, коммунис ёһоор ажаллаха, ажаһууха, һураха, мүнөө жэлэй эсэстэ мяха абалгаар «75—16» гэһэн түрүүшын шатые дабан гаталха шахаа тангариг болоно.

— Харюусалгатайл, бүришье ехэ харюусалгатай уялга даажа абаба гээшэбди. Хайшан гэхэб, мүнөө үе сагай ажалшан зоной жама ёһон иимэл ха юм даа. Үргэн олон колхозникууд өөһэдөө иигэжэ шиидхээ хадаа хэлэһэндээ хүрэхын түлөө тэмсэхэл байха, — гэжэ суглаанай һүүлдэ хөөрэлдэн ябахадаа, Дашинима Дамбаевич минии урдаһаа сэхэ шэртэн хэлээ бэлэй.

Коммунис ажалай ажахы болохын түлөө тэмсэжэ байһан колхозой түрүүлэгшэ тухай зааханаар хөөрэгдэбэ. Энэ тэмсэлдэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр оролсоһон улад зоноо улам элсүүлэн, тэдэнэй һанаһан, хүсэһэн ехэ зорилгыень лаб батаар бэелүүлэг лэ гээд эрхим нүхэдэйнгөө нэгэн болохо Дашинима Дамбаевичта хүсэе.

Г. ЦЫРЕТОРОВ.
Утаата-Далахай—Улаан-Үдэ.

Тобшохоноор

● Галуута нуурай 7/8 ш
нуурһэ малтагшад хэрээ
түсэбтэ даабаряа һара бүри
дүүргэжэ, бусадай дундаһаа
на. Эндэ Василий Захарчен
тэлбэрилдэг халаанайхид
үндэр бүтээсэ түйлана. Мүн
Тучинов, Бальжиев, Назаров
дэй хүтэлбэрилдэг урэмдэлгы
хогдоһон комплексно бриг
эрхим амжалта түйладагаар
дээжэ болонхой.

Ц. БАЛДА

● «Улаан-Оронго» колхозой
нэй гэшүүн мүнөө пенсида
Б. Г. Дылгыров сүлөөтэй
сагтаа артелиингээ энэ тэрэ
ябажа, хамһалсажа байдаг
юм. Нютагай уран дархашуу
гэн гэжэ тоологдодог Буда
вич мүнөө полевой стануудаа
жа, механизаторнуудай байд
байдалые түбхинүүлжэ бай

К. ГАБА
Улаан-Үдын управлени.

● Республикын һү бэлэдх
үйлэдбэрилхэ управлениин
приятинууд байгша оной н
кварталай түсэбые сум дүү
тухайгаа һаяхан мэдээсэбэ.
эдеэ элбэг дэлбэг болгохоор
һэн мүрысөөндэ Бэшүүрэй,
Яруунын, Захааминай, Т
тоһоной заводууд түрүү
эзэлбэ.

Кварталай түсэбэй дүн үн
жэлэй энэ үеынхитэй сасуул
хэдэ, нёдондонойхиһоо нилээд
тооной һүн һаагдажа, тоһо,
гаргагдаһан байна.

100-һаа—100 болохол

— Хэн хонишонтнай энэ жэлдэ эгээл олон хурьга абаад байнаб? — гэжэ Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой хүтэлбэрилэгшэдһөө асуугаа һаатнай, абаһаар лэ «Степан Павлович Максимов» гэхэ байха.

Степан Павловичай даажа байһан отарада 627 эхэ хонид бии. Тэдэ хонидһоо мүнөө 617 хурьга абаад, гээлтэ хоролтогүйгөөр түлжүүлжэ байна.

— Иихэдээ хонин бүриһөө хурьга абажа шадахатнай ха юм даа, — гээд хеерэлдэжэ байха һамбаандаа нүхэр Максимовһаа асуугаад абабабди.

Тиихэдэмнай заахан хорёо дотор хаалтатай байһан, хээлитэй арбаад хонин тээшээ хараад, миһэд гэнэ. Тиихэлээрэньшье гансата ойлгосотой болоодхибо. Энэ бэрхэ малшан 100 эхэ хонин бүхэнһөө заатагүй 100 хурьга абахань. һайн лэ гээшэл даа, Степан Павлович!

А. СУРМАЧ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хяагтын үйлэдбэриин управлениин Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой бэрхэ хонишон С. П. МАКСИМОВ.

Авторай фото.

Аджарай АССР-эй далайн эрье шадарай нютагуудта амархада, угаа аятай юм. Ороной элдэб районуудһаа эндэ амаралтаяа үнгэргэхэеэ ажалшад жэл бүри ерэдэг. Эндэ санаторинууд, амаралтын байшангууд, туристска баазанууд бии. «Аджария» гэжэ санатори түхэреэн жэлэй турша соо хүдэлдэг юм. һайнаар ажаллаһанайнгаа түлөө шагнал болгон абаһан путёвконуудаараа эдэ гурбан барилгашад Куйбышев городһоо эндэ ерээ. Зүүн гарһаа—шофер Николай Никифоров, электрогагнуурушан Александр Курносов, столяр Иван Лушкин.

ТАСС-ай фотохронико.

ОЛОН ТҮМЭНЭЙ АМАРХА ГАЗА

Петр БАЖАНОВ,
Сочиин ажалшадай депутадуудай горсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ

Советскэ Союз дотороо томохон курорт болохо—Сочи гээшэ Кавказда, Хара далайн эрье зубшан хэдэн арбаад километртэ оршодог юм. Набтар хада уулын бооридо, халуун ороной үзэсхэлэн һайхан ургамалнуудай дунда гоёнууд ордон—санаторинууд, амаралтын гэрнүүд набшаһа ногоогоор бүрхөөгдэн байдаг.

Үнгэрэгшэ жэлдэ тэндэ 1 миллион 500 мянган ажалшад амарһан байгаа. Эндэхи 20 пионернүүдэй лагерьта оло мянган үхибүүд зунайнгаа амаралта үнгэргэһэн юм. Дэлхэйн 101 гүрэнһөө ерэһэн 50 мянга гаран гадаадын айлшад эндэ ерээд ошоо.

Сочиин курортын байдаг газар хүнэй бэе эмшэлхэ аргалхын тулада имагта тааруу һайн эрхэ байдалтай юм гэбэл: бүлеэн дулаан сероводородно, хлоридно-натриева минеральна уһан, дулаан ороной шиигтэй зөөлэн сагай уларил, тэнюун дулаан далай зэргэлээд байдаг.

Хүнэй бэедэ туһатай юумэн гэхэдэ: тэндэхи аршаанай уһан болоно. Сероводород болон элдэб минеральна дабһатай тэрэ уһан хүнэй бэе һайжаруулхын тулада айхабтар ехэ туһа хүргэдэг юм.

Кавказай ехэ шэлэ хүбшын саһата үндэр хада уулануud курортын зүүн хойто болон зүүн урда зүгтэ оршоно. Тиигээд тэрэ хада уула доошоо набтар боло-болоһоор, далайн эрьедэ туласа ошоод, тэндэхи эрье шадарай газарые зүүн тээһээ үлеэдэг хүйтэн һалхи жабарһаа халхална. Эндэ дулааншье, шиигшье яһала элбэг. Бүри январь һарада далай ...охи уһанай температура 9 градусаа доошо бэшэ дулаан байдаг.

Май һарын хахадһаа эхилээд, октябриин дүүрэтэр, зарим жэлнүүдтэ бүри ноябриин хахад болотор, наранда бэеэ шараха болон далайда шунгаха аргатай байха юм. Майһаа август хүрэтэр хүнэй бэедэ туһатай наранай элшэ туяан илангаяа ехэ байха гэжэ тоологдоно.

Сочиин санаторинуудта бултандань эмнэлгын лабораторинууд, физиотерапевтическэ, рентгеновскэ кабинедүүд бии. Мүн 25 санаторидо биохимическэ лаборатори, элдэб үбшэниие шэнжэлэн таниха кабинедүүд байгуулагданхай. Эмнэлгын физкультурын кабинет болон тусхай залгүй, мүн спортивна баазагүй курорт гэжэ байхагүй. Курортын эмнэлгын шанар болон хайшан гээд эмнэхэ үлэмжэ туһатай аргануудые шэнжэлэн үзэдэг институт ажаллана.

Сочи шадархи газар нютагай тааруу зохид байгаалиин эрхэ байдалые түхэреэн жэл соо һайнаар хэрэглэжэ байхын тулада, далайда шунгаха, наранда бэеэ шаруулха газарнууд шэнээр нэмэжэ баригданхай. Тэндэхи эмнэлгын газарнуудта элдэб үбшэниие шэнжэлэн үзэхэ болон эмшэлхэ аргалха шэнэ янзын түхеэрэлгэ, хэрэгсэлнүүд ходо абтажа байдаг.

Сочи жэл ерэхэ тумаа улам һайн, болбосон түхэлтэй болоно. 1961 ондо РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар энэ курортын барилга хэхэ үргэн ехэ программа зохёожо табяа һэн. Тэрэнэй ёһоор, 8 курорт бии болгохо һанаашалгатай. Тиигээд байхадаа, хамта 135 мянган хүниие багтааха һууритай болохо байна.

Курорт бүхэн ажаһуудалай, соёл болбосоролой, эмнэлгын эмхи зургаануудтай, тааруу зохид, шунгаха газартай, парк сэсэрлигтэй, курзалтай, кинотеатрнуудтай байха юм. Мүнөө байһан амаралтын газарнууд үргэдхэгдэхэ болоно. Олон дабхар шэнэ гэрнүүд, туристнуудай бааза баригдаха байна.

Курорт бүхэниие тойруулаад модо һуулгажа, саад сэсэрлиг тариха юм. Далайн эрье зубшан, газаагуур сэнгэжэ ябаха зүргэ харгы гаргагдаха байна. Мүн үлгэмэл харгынууд табигдаха болоно.

Мацестын оршондо ваннада ороxo түхеэрэлгэтэй шэнэ байшангууд баригдаха. Тэндэхи гол нуга газарые бүхыдэнь болбосон түхэлтэй болгожо дүүргэхэ һанаашалгатай.

Городой түб газарые шэнэлжэ барилга хэхэ тусхай проект зохёогдоо. Тиигээд тэрэниие 1970 он болотор дүүргэхэ гэжэ хараалагдана. Вокзал шадарай талмай нилээд үргэн салуу болохо юм. Тэндэ, вокзалда дүтэхэнэ, городой захиргаанай түбэй талмай байгуулагдажа эндэһээ барууләад Шэнэ Сочи тээшэ зурыһан автомобильна үргэн дардам харгы бии болохо байна. Хуушан гэрнүүдэй орондо, шэнэ байшангууд бодхоогдохо юм. Сочи мүрэнэй баруун эрьедэ һуудаг 18 мянган хүн мэнэ һаяар шэнэ байрануудта ороxонь.

Ами-амяарнь микрорайонууд болгожо, үргэлжэ дээрэнь барилга хэдэг болоо. Тиихэдээ болбосон түхэлтэй болгохо, ногооруулха тухай анхаралаа табина. Туапсе Сочиин хоорондо газопровод барижа, 1965 он болотор дүүргэхэ юм. Ерэхэ жэлдэ Хоста гэжэ газарта хоёр ондоо шэнэ санаторинууд баригдажа бэлэн
хо байна.

Сочи курорт түхэреэн жэл с
дэлнэ. Тэндэ бэеэ һайжар
ашагтай туһатайгаар ам
амардаг болохын тулада,
үедэ санаторинуудай болон
дай буудаг газарнуудай дэрг
лайн уһан соо шунгаха,
бассейнүүд нээгдээ. Гансахан
рэгшэ жэлдэ тиимэ дулаан б
5 бассейн бии болгогдоо. Мүнө
дэ үшөө хоёр бассейн нэмэха

1965 ондо үбэлэй сагай у
амарха, эмнүүлхэ газар түхеэ
жэ хараалагдана. Тиихэдээ
байһан хүнүүдэй уһанда шу
тамарха нээмэл бассейн бии
хо, тэндэ халуун ороной ү
һайхан ургамалнуудые тари
нэлгын физкультура, спорт
газар байгуулха түсэбтэй

һүүлэй үедэ Сочи хотодо
дай буудаг газарнууд о
байгаа. Энэ үбэл тэндэ
газарнууд нээгдэжэ, хамта 5
ажалшад амарха аргатай бо

Мүнөө үедэ ерэхэ зунай
тын сезондо бэлэдхэл хэгд
жэлдэ Сочидо совет хүнүү
олоороо амарха аргатай б
Мүн тэрэшэлэн хилын
ерэхэ айлшадайшье тоо нэм
Зунай үе соо тэндэхи порт
саанаһаа 18 мянган айлша
асарһан 44 гадаадын парох
жа абаха байна.

Сочидо ошохо олон яна
бии. Жэшээнь, тумэр болон ш
харгыгаар, мүн далайгаар
агаараар нидхэ замууд бии
хой. Хүхэ номин далайн эрье
оршодог, нара ногоо элбэгтэй
сэнгэлиг амаралтын газар
курорт-город айлшадые
үүдэеэ үргэнөөр нээхэ юм.

Замбуулин руу зам табигшадай үдэр

Агуухэ илалта

Юрий ГАГАРИН,
ССР-эй лётчик-космонавт, Советскэ Союзай Герой

1961 оной апрелиин 12-ой үдэр минии бүхы наһандамни мартагдашагүй. Замбуулинай анха түрүүшын ниидэлгые парти, правительствамнай намда найдаһан байна. Добтолгодо хамтын хүсэ хэ...нэй ашаар амжалтын туйлагдадаг байһандал адли, замбуулинай дайдаар аяншалга эхилхэ талаар совет арадай түүхэтэ ...тэ би тэрэ үдэр өөрынгөө үүргэ дүүргэһэн байнаб. Намайе ...үжүүлһэн, намда эрдэм һургуули олгоһон, түрүүшээр Эхэ ...йнгоо амгалан байдалые хамгаалха хэрэг даалгаһан, һүү...нь замбуулинай дайдада ниидүүлһэн совет хүнүүдэй эти...дабари дүүргэжэ шадаһандаа би омог баяртайб.

Замбуулинай дайдаар ниидэлгэ хүнэй эртэ урда сагһаа хойшо ...хэ ябаһан һанал бодолые бодото дээрэнь бэелүүлжэ шада... эрдэмтэдэй агуухэ илалта болоно. Энэ хадаа ракетэнүүдые ...он байгуулһан, «Восток» гэжэ тон һайн онгосо зохёон тур... инженернүүд, техникүүд, хүдэлмэришэдэй туйлаһан ехэ ...шалга болоно. Тэдэнэр замбуулинай дайдые шэнжэлхэ ...ммые хүнэй дүүргэжэ шадаха найдамтай һайн оньһото ...рэлгэнүүдээр хангаһан байна. Энэ хадаа нарата юртэмсын ...гэдэ мордохо эрхим талмай бариһан, коммунизм тээшэ зүб ...р дабшажа ябаһан бүхы совет арадай илалта мүн.

...арые хүнэй дабажа гараад, урид хараалагдаһан районда ... шадаха байһаниие «Восток» онгосын түрүүшын ниидэлгэ ...лэн харуулһан байна. Герман Титовой нэгэ сүүдхэ соо, ...н Николаев Павел Попович хоёрой хэдэн сүүдхэ соо, Вале... Быковский, дэлхэй дээрэ түрүүшын эхэнэр-космонавт Ва...на Николаева-Терешкова гэгшэдэй суг ниидэлгэ замбуулинай ...да хүнэй амиды мэндэ ябаад, үшөө хүдэлмэрилхэ аргатай ...ниие элирхэйлээ. Газарай татасаһаа гараад, удаан саг соо ...он ябаха үедэ хүнэй бэеын организмда ямар хубилалта боло... байһан тухай тон шухала мэдээнүүд абтаһан. «Восток» гэжэ ...онуудай түхеэрэлгэнүүдэй бүхы системын хэр найдамтай ... байһаниинь шалгагдаһан гээшэ.

Манай космонавтнууд хамта дээрээ хоёр неделиһээ дээшэ саг ниидэжэ, Газарта дүтэ замбуулинай дайдагай яһала һайнаар ...сaa. Мүнөө бидэнэр радиационно бүһэлүүрһээ саашаа— ..., Марс, Венерэ тээшэ ниидэхэ тухай ходо бодомжолнобди. ... зоримгой ниидэлгын үндэһэ һуури лаб табигданхай гэжэ ...наб. Үшөө нэгэ хэды сагай үнгэрһэн хойно манай эрдэмтэд: «...буулинай холын ниидэлгэ бэлдэгдээ, космонавтые шэлэхэдэ ...хо» гээд мэдүүлхэ байха.

Үнгэрһэн жэлэй июнь һарада арад зоной ехэ баяр болоо һэн. В. Быковский, Валентина Николаева-Терешкова хоёр замбуулинаар амжалтатайгаар аяншалаа һэн. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Н. С. Хрущев В. И. Ленинэй Мавзолейн трибунада космонавтнуудтай байна.

Хүгжэлтэ, дэбжэлтын хэрэг

Академик Анатолий БЛАГОНРАВОВ, замбуулинай дайдые шэнжэлхэ талаар СССР-эй Наукануудай академиин комиссиин түрүүлэгшэ

Замбуулинай дайдые шэнжэлтэ манай планетын бүхы гүрэнүүдэй арадуудта айхабтар ехэ аша туһа хүргэнэ гээшэ. Ракетэ хэрэглэн, досоогоо хүниие һуулгаһан онгосонуудые табин, замбуулинай дайдые эдэбхи ехэтэйгээр шэнжэлхэ гээшэ наукын хүгжэлтэдэ, мүн экономико болон культурын хүгжэлтэдэ шухала удха шанартай юм.

Мүнөө үе сагай хүн түрэлтэд замбуулинай дайда тээшэ юрэл тэгүүлжэ байна бэшэ. Гадна наука, техникын хүгжэлтын ашаар тэрээ руу ниидэхэ арга боломжын бии болоһон дээрэһээшье иимэ ябуулга хэгдэнэ бэшэл. Гол ушар ёһониинь юуб гэхэдэ, хүтэлбэрилхы шухала науканууд—физикэ, хими, астрономи, биологи гэхэ мэтэнүүдые саашадань хүгжөөхын тула замбуулинһаа шухала мэдээнүүдые абаха хэрэгтэй. Тиимэ шухаг мэдээнүүдые Газар дээрэ, газарай лабораторинуудта олохын аргагүй ха юм.

Эдэ науканууд захагүй юртэмсын нюусануудые тайлбарилха хэрэгтэ туһалха зуурал, өөһэдөө саг үргэлжэ хүгжэнэ. Юуб гэхэдэ, замбуулин гээшэмнай материин захагүй олон ондоо физическэ условитой, элдэб формэтой байгаалиин лабораторидол адли байна. Газарые тойроод ниидэхэ хэмэл одо, планетэнүүдтэ табигдадаг автомат станци байтуулга, хаматай һүүлдэ замбуулинай дайдаар хүниие ниидхүүлһэн ушар хадаа бидэниие тойрожо байһан юртэмсые зүбөөр ойлгохо хэрэгтэмнай научна туйлалтын талаар тон ехэ дабшалта болоно гээшэ.

Ракетэ болон хэмэл одонууд тон бөгонихон саг соо научна тон шухат мэдээнүүдые абаха арга бидэндэ олгоо. Урдынгаа арга дүршэлөөр тэдэниие туйлаха болоо һаамнай, нилээд олохон жэл үнгэрхэ, угышье һаа, ямаршье аша үрэ туйлангүй, хооһон хүдэлмэри хэжэ болохо байгаабди.

Гол шухала наукануудай хүгжэлтэдэ туһалха зуураа, замбуулинай дайдаар ниидэлгэ хүнэй эрдэм ухаанай бадаран дэбжэхэ хэрэгтэ баһал ехээр нүлөөлнэ. Эдэ бүхы хүгжэлтэ дам саашаа дэлхэйн экономикын хүгжэлтэдэ туһалангүй байжа шадахагүй, юуб гэхэдэ, физикэ, хими, биологи ба естественнэ бусад наукануудай туйлалганууд мүнөө үеын үйлэдбэриин үндэһэ һуури болоно.

Замбуулинай дайдые шэнжэлэн шудалха хэрэг дэлхэйн арадуудай хоорондохи культурна холбоо барисаанай хүгжэлгэдэ ехэ аша туһатай. Замбуулинаар дамжуулан радио-холбоо байгуулха талаар совет эрдэмтэдэй Америкын ба Англиин мэргэжэлтэдтэй суг хэһэн туршалганууд замбуулинай холын радиохолбоо бии болгохо асуудал шиидхэлгэдэ шухала алхам боложо үгөө. Саашадаа радио болон телевидениин дамжуулгын дэлхэйн системэ байгуулжа болохо тухай бодомжолхоор байна.

Ленинэй нэрэ ходо зүрхэндэмни

...НСТАНТИН ...дуардович Циол...ий замбуулинай ... шэнжэлдэг эр...дые амаршалха зуураа, ... хэдэн арбаад жэлдэ ...ри ехэтэйгээр хүдэлхэ, ... олон бэрхэшээлнүүдые да... шухала байһан тухай онсо ...лээ һэн.

...э гэһээр тиимэшье олон ...үнгэрөөгүйл даа. Теэд со...раднай замбуулинда түрүү... хүнэй ниидэһээр гурбада...лэй ойе һайндэрлэнэ. 1961 ... апрель һарын тэрэ нарата ...е һананаб. Ямар ехэ баяр ... бэлэй. Замбуулинай дайда...рүүшын шэнэ буразда та... манай социалис ороной ...н байгаал.

...овет наука алхам бүхэн...ртэмсые түсэбэй ёһоор шэн..., дайралдаһан бэрхэшээл...е амжалтатайгаар гаталжа, ...лиин нюусануудые удаа ... элирүүлнэ» гээд Никита Сергеевич Хрущев хэлээ һэн. Мүнөөдэр, Космонавтикын үдэр совет хүнүүд бүхы һанал бодолоо түрэл Коммунис партидаа хандуулна. Марксизм-ленинизмын мүнхэ һургаалаар зэбсэгжэһэн манай парти совет арадаа хүн түрэлтэнэй түрүү зэргэдэ гаргажа шадаа.

Хүн түрэлтэнэй ажабайдалда онсо илгаатай үдэрнүүд олон гээшэ. Тэдэнэй хоёрынь хабарай һайхан сагай апрель һарада туданхай. Нэгэниинь Агуухэ Ленин багшын түрэһэн үдэр, нүгөөдэнь — замбуулинда хүнэй анха түрүүшынхеэ ниидэһэн үдэр. Коммунизм байгуулха арюун зам зааһан алдарта Ленинэй һургаалые бодото дээрэнь бэелүүлгын зарим хубинь замбуулиниие шэнжэлгэ болоно бэшэ аал? Ленин багшынгаа нэрые зүрхэндөө тон дүтэ һанажа, бидэнэр замбуулинай аяншалгада урагшаа дабшанабди.

Инаг араднай, түрэл парти, правительствамнай бидэндэ тон хүндэтэй, харюусалгатайшье хэрэг найдаһан байна. Тэрэниие дүүргэхын тула үдэр бүри оролдосо ехэтэйгээр ажаллаха хэрэгтэй. Заншалта һайндэрнүүдтээ совет хүнүүд ажал хэрэгэйнгээ амжалта тухай парти, правительстводаа. Эхэ орондоо элидхэдэг һайн һайхан заншалтай. Үнгэрһэн гурбан жэл соо бидэнэй, космонавтнуудай зэргэ олошоржо, зургаа болообди, бултадаа коммунистнуудбди.

Мүнөө бидэнэрэй олонхимнай: «Аяншалгада бэлэнби» гээд мэдээсэжэ шадаха.

Замбуулинай ниидэлгые амжалтатайгаар дүүргэхын тула гүнзэгы эрдэм һургуули хэрэгтэй юм. Эрдэм ухаанай бүхы туйлалтые бэедээ согсолһон тон орёо нарин техникые бидэнэр жолоодохо болонобди. Тиимэһээ космонавт онгосынгоо хамаг түхеэрэлгые табан хургандаал адляар мэдэхэһээ гадна, аяншалгада ябахадаа замбуулинай байгаалиин хуули ёһо баһал һайнаар мэдэхэ ёһотой.

Ушар иимэһээ үдэр бүхэндэ эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлхын түлөө оролдонобди. Хэдэн сүүдхээр ори гансаараа бүтүү камера соо һууха, центрифуг соо һуугаад хэдэн часай туршада ээрсэгэй түргөөр эрьелдэхэшье ушар гарадаг байна. Сэхынь хэлэхэдэ, хүдэлмэриимнай үдэр түсэбэри ехэтэйхэнээр үнгэрдэг юм.

Юрий Гагарин — замбуулинда түрүүшын зам гаргаһан хүн. Тэрэнэй һүүлээр Герман Титов сүүдхэ соо ниидэжэ, замбуулинда хүнэй удаан саг соо ябажа шадаха байһые харуулаад, онгосоёо өөрөө жолоодожо шадаа.

Андриян Николаев Павел Попович хоёр бүлэг болоод, замбуулинда олон сүүдхэ соо ябажа болохо байһые харуулаа.

Үнгэрһэн жэлдэ би Валентина Николаева-Терешковатай баһал удаан саг соо ниидэхэдээ, урдань мэдэгдээгүй олон юумэнтэй ушараабди. Гадна замбуулинда эрэ хүнһөө байха, эхэнэр хүнэй аяншалжа шадаха байһые элирүүлээбди.

Ленинэй партяар хүмүүжүүлэгдэһэн бидэнэр, космонавтнууд манай ажалда хэдышье үндэр сэгнэлтын үгтэдэг һаа, өөһэдыгөө ямар нэгэ онсо геройнууд гэжэ тоолоногүйбди. Тусхай һургуули гараад, парти, правительствынгаа иимэ даалгабариие амжалтатайгаар дүүргэжэ шадаха хэдэ мянган хүнэй манай орондо бии байһаниие бидэнэр һайн мэдэнэбди. Бүхы совет хүнүүдтэл адли коммунизм байгуулгын түлөө бүтэдэ арадай тэмсэлдэ космонавтнууд өөһэдынгөө хубитые оруулхые эрмэлзэнэ.

В. Быковский,
СССР-эй летчик-космонавт,
Советскэ Союзай Герой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарһаа): дэлхэй дээрэ түрүүшын эхэнэр-космонавт Валентина Николаева-Терешкова замбуулинһаа бууһанайнгаа һүүлдэ главна конструктортай телефоноор хөөрэлдэжэ байна; лётчик-космонавт П. Р. Попович замбуулинда ниидэхынгээ урда тээ.

ТАСС-ай фотохронико.

Эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлнэ

...буулинай түрүү... ниидэлгэдэ бэ...эй хэгдэжэ бай...э научно-техни... литературатай ...аха гээшэ кос...нуудта тон шу... байгаа. Тиимэ...охон номуудые ...шье хэрэг га... байха. Замбуу... ниидэлгэ хүнгэ...рэг бэшэ. Тэрэ...елүүлхын тула ...рүүн эрдэм, на...үндэһэ һууритай ...гөөр танилса...женернэ мэргэ... шудалха хэрэг ... юм.

...рай сэрэгэй хү...эй главна ко...ваниин түлөө... замбуулинай ...уудай конст...нууд космо...удтай хөөрэл...е мүнөө үеын ... наука заатагүй ... тухай ходо хэлэдэг һэн. Теэд космонавтнууд өөһэдөөшье гол ажалайнгаа хажуугаар Николай Жуковскиин нэрэмжэтэ агаарай сэрэгэй инженернэ академидэ һуралсаха гэжэ шиидэһэн байна.

Мүнөө космонавтнууд хүдэлмэриһөө таһалдангүйгөөр эрдэм болбосоролоо улам дээшэлүүлжэ эхилэнхэй. Нэгэ бага хүндэшэгшье болоо һаань, ажал һуралсал хоёрые адли тэгшэ ябуулхадань өөһэдтэнь хүнгэн ха юм. Научна болон инженернэ түгэс бэлэдхэлтэйгээр замбуулинай ниидэлгэдэ түхеэрхэдэ бэедэ бүришье һаа амар бшуу. Мүнөө тэдэнэр математическа эгээл шэнэ аппарадтай танилсана. физикэ, механикын, материалистическэ диалектикын хуули ёһые гүнзэгыгөөр шудална.

Академиимнай багшанар летчик-космонавтнуудаа һургаха хэрэгтэ бэлиг шадабаряа гамнанагүй. Тэдэнэр космонавтнуудта лекци, элидхэл уншахаһаа байха, тэдэнэй хүн бүхэнтэй тусхай хэшээл үнгэргэнэ. Доцент, физико-математическа эрдэмэй кандидат Виктор Александровичай физикээр уншаһан лекциие, химическэ наукын хүсэ шадал тухай профессор Дмитрий Никоноровичой, политическэ экономиин кафедрын доцент Никон Романовичай халуун үгэнүүдые космонавтнуудһай мартахагүй байха. Иигэжэ академиимнай багшанар космонавтнуудтайгаа гансал эрдэм бэлигээ хубаалдаад байдаггүй.

Һаяхан космонавтнуудай ээлжээтэ шалгалта үнгэрһэн байна. Юрий Гагарин табигдаһан асуудалнуудта гүнзэгы һайнаар харюусаа. Андриян Николаев харюусахадаа замбуулинай дайдаар ниидэһэн дүй дүршэлөө тон зүбөөр хэрэглэжэ шадаһан. Герман Титов Маяковскиин зохёолнуудһаа хэрэгтэй юумэеэ бэрхээр абаһан байна.

Космонавтнуудай зачетно дэбтэрэй олохон хуудаһануудта сэгнэлтын тэмдэгүүд табигданхай. Элдэб сэгнэлтэнүүд бии, олонхинь — һайн, эрхим һайн гэһэн...

В. Волков,
Жуковскиин нэрэмжэтэ агаарай сэрэгэй инженернэ академиин начальник.

...ОСКВА. Космонавтнуудай городогто һонирхолтой музей нээгдээ. Тэндэнь хэмэл одонууд ... элдэб ракетэнүүдэй тон олон модель, дэлхэйн оронуудаар аяншалхадаа космонавтнуудай ... бэлэгүүд суглуулагданхай. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: космонавтнууд музейн экспонадуудые хаража ...

ТАСС-ай фотохронико.

Гурбан жэл үнгэрөөд байхада...

Шэнэ үе сагай эхилһые тэмдэглэһэн үдэрнүүд хүн түрэлтэнэй түүхэдэ олон гээшэ. Тиимэ үдэрнүүдэй нэгэн — 1961 оной апрелиин 12 болоно. Энэ үдэр хүн анха түрүүшынхеэ газарай татасаһаа мултаржа, замбуулинай дайдада гараһан байна. Тэрэ хүн — Юрий Алексеевич Гагаринай манай Эхэ ороной эрхэтэн байһанда совет хүнүүд омогорхоно. Газарые тойроод түрүүшын ниидэгшэ совет хүн байһаниинь тон шухалашье һаа, советскэ ракетээр табигдаһан совет онгосоор ниидэһэниинь баһал ехэ удха шанартай юм. Ракетнэ болон космическа техникые бүхы түрэлэй техникын дээжэ гэхэдэ болоно. Тиимэһээ ракетэ бүтээлгэ ба замбуулинай дайдаар ниидэлгын амжалта ороной техническэ талаар хүгжэлтын ямар хэмжээндэ байһанай гэршэ болоно бшуу.

Гагаринай ниидэжэ ерэһээр гурбан жэлэй үнгэрбэшье, «Восток-1» онгосо соо зохёон табигдаһан түхеэрэлгэ — совет наука, техникын эрхим туйлалтын хэмжээндэ США мүнөө болотор хүрэжэ шадаагүй байһаар. Шэгнүүрэйнгээ талаар Америкын нэгэшье онгосо «Восток-1» онгосын хэмжээндэ хүрөөгүй байна. Лаб дээрэхи мэдээнэй ёһоор американецууд ойрын жэлнүүдтэ иимэ шэгнүүртэй онгосо табижа үшөө шадахагүй. Америкын нэгэшье онгосо манайхидал адли уужам зохид, бүридэл болон даралтын талаар юрын агаарһаа илгашагүй досоогоо искусственна агаартай байгаагүй юм. Америкын космонавтнууд тон уйтахан кабина соо һуугаад, сэбэр агаараар амилдаг.

Гагаринай ниидэһээр үнгэрһэн гурбан жэл соо Советскэ Союзда, мүн хилын саанашье замбуулинай ниидэлгээр ехэ туйлалта хэгдээ. Теэд хүнэй жолоодолготой ниидэлгээр манай орон яаха аргагүй түрүүлжэ ябана. Замбуулинай дайдаар табан сүүдхэ соо аяншалһан Валерий Быковский, гурбан сүүдхэ соо ниидэһэн дэлхэй дээрэ түрүүшын гансахан эхэнэр-космонавт Валентина Николаева-Терешкова гэгшэдэй туйлаһан рекорд иимэ. Николаев Попович хоёрой паарлажа ниидэһэн ушар тон бэрхэшээлтэй туршалга мүн. Американецууд мүнөө дээрээ иимэ ниидэлгэ түсэблэнэшьегүй.

Совет космонавтнуудай оло дахин, удаан саг соо ниидэлгэ манай инженернүүд, конструкторнууд болон эрдэмтэдтэ саашадаа бүри һайн ракетэ, онгосонуудые зохёон байгуулха арга олгоһон байна.

Энээнэй ашаар дэлхэй дээрэ түрүү һуури эзэлжэ ябаһан совет медицинэ ехэхэн алхам хээ. Онгосонуудһаа хэгдэһэн телевизионно дамжуулга эрдэмтэдтэ баһал айхабтар ехэ туһа хүргөө. Зүгөөр космонавтнуудай бэеын элүүрые олон тоото приборнуудаар шалгажа болоно. Гэбэшье ниидэжэ ябаха үедэнь тэдэниие өөһэдынгөө нюдөөр хаража байха гээшэ юунтэйшье жэшээлэшэгүй ха юм. Үнгэрһэн жэлэй май һарада американецууд Куперай ниидэхэ үедэ замбуулинһаа телевизионно дамжуулга хээд үзөө. Теэд юуншье бүтээгүй һэн.

Ямаршье аюулгүйгөөр, хүнэй жолоодолготойгоор онгосонуудай ниидэжэ ерэһэн ушар совет эрдэмтэдэй, инженернүүдэй туйлаһан гол шухала амжалта болоно. Газар дээрэһээ зургаа дахин совет космонавтнууд ниидээ, бултанайнь түхеэрэлгэ эрхим һайнаар хүдэлһэн байна.

«Онгосын бүхы системэнүүд һайнаар хүдэлнэ». Радиогоор уншагдадаг ТАСС-ай мэдээсэлэй эдэ үгэнүүдтэ бидэ дадашообди. Энээхэн тон богонихон үгүүлэл эрдэмтэдэймнай хэһэн айхабтар ехэ хүдэлмэриин үрэ дүн болоно бшуу. Замбуулинай дайда руу хүниие табихын урда тээ хэдэн олон туршалга хэгдээб, ямар олон дурадхал шэнэлэн хубилтагдаа гээшэб! Үнгэрһэн гурбан жэлэй саада тээ онгосын кабинада түрүүшын космонавтын һууxaһaa урид бүхы дутагдалнуудынь усадхагдаһан байна. Америкынхид тад ондоогоор, онгосынь аюулгүй ниидэлгэдэ зуун процент бэлдэгдээгүй байхада космонавтые замбуулинай аяншалгада табиһан гээшэ. Иимэ бэлэдхэлэй һүүлдэ юун болоһониинь мэдээжэ. Замбуулин дайдаар ниидэһэн Америкын дүрбэн космонавтнуудай хоёрынь аварида ороо һэн. Ехэ баатаршалга гаргаһанайнгаа ашаар космонавтнууд Карпентер, Купер гэгшэд онгосонуудаа Газарта буулгажа шадаһан гээшэ.

Америкын космонавтнуудай ниидэлгэһээ советскэ космонавтнуудай онсо шалтардаг үшөө нэгэ илгаа бии юм. Тэрэнь юуб гэхэдэ, манайхид ниидэжэ ябахадаа тэдэнэйхиһээ һурагтүй ехээр дороо Газар хаража ябадаг байна. Энээниие юугээр тайлбарилхаб гэхэдэ, манай онгосонууд экваторта 65 градус һөөлжүүгээр, Америкын онгосонууд — 30 градус һөөлжүүгээр ниидэнэ. Тиимэһээ тэдэнэй онгосонууд Советскэ Союз, мүн Европо дээгүүр ниидээгүй. Манай космонавтнууд американецуудһаа хоёр дахин ехээр Газарай зурууд хаража ябаа, дэлхэйн бүмбэрсэгэй хойто зүгэй 65-дахи параллельһээ урда зүгэй 65-дахи параллель хүрэтэр: бүхы гүрэнүүдые, тэрэ тоодо США-е, Антарктидаһаа бэшэ бүхы түбинүүдые хаража ябаа.

Замбуулинай дайдаар ниидэжэ эхилһэн шэнэ үе сагай эхилһээр гурбан жэл үнгэрбэ. Энэ үе соо совет космонавтнууд зургаан ниидэлгэ хээ. Дүрбэдэхи..., арбадахи..., хоридохи жэлынь ямар амжалтаар алдаршаха юм ааб? Манай ажабайһан зуун жэл олон хүнэй һууритай онгосо, замбуулинай дайдада онгосонуудай уулзалга, тэдэниие шухала хэрэгсэлээрнь хангаха станци, һара болон бусад планетэнүүдтэ хүнэй ошохые үзэхэ байна.

Юрий Маринин,
АПН-эй научна комментатор.

Холын планетэнүүдтэ хүрэгдэхэ

Астрономууд замбуулинай дайдые, тэрэ тоодо Нара, һарые шэнжэлхэдээшье һая болотор элдэб бэрхэшээлнүүдтэй дайралдадаг һэн. Тэдэнэй гол шалтагаан юуб гэхэдэ, Газарые тойроһон агаар холын планетэнүүдые ажаглан шэнжэлгэдэ ехэ һаад ушаруулдаг байһан. Жэшээнь, Марс, Венерын агаарай кислород болон уһанай ууралай хэды шэнээн бии байһые тодоруулха хэрэгтэ Газарай агаар һаад хэнэ.

Хэмэл одон ба планета хоорондын станцинуудһаа астрономическа шэнжэлгэ, саашадаа огто агааргүй һара дээрэһээ научна шэнжэлгэ хэхэдэ олон шэнэ юумэ тодоруулан элирхэйлхэ арга боломжо олгохо байна. Замбуулинай дайдаар ниидэһэн онгосонууд холын планетэнүүдтэ дүтэлэн, бодото байдалыень элеэр шэнжэлхэ юм. Энэ талаар совет эрдэмтэдэй һарын саада хажуугай фото-зураг абаһан ушар тодотомо жэшээ болоно.

Венерэ, Марс тээшэ табигдаһан советскэ, мүн американска ракетэнүүдһээ эрдэмтэд нэрлэгдэгшэ планетэнүүдэй байгаали тухай хэдэ хэдэн шэнэ мэдээсэл абаһан гээшэ. Саашадаа эрдэм, наукын хүгжэхэ бүри холын планетэнүүдэй агаарай онсо илгаатай бүридэл, минералнуудые өөһэдтөө асаржа, лабораторинуудтаа шэнжэлхэ саг ерэхэ юм.

Иосиф ШКЛОВСКИЙ,
физико-математическа эрдэмэй доктор.

Түүхын хуудаhанhaa

Арадай түрүүшын барилга

1920 оной hүүлээр Харалигай уhалууриин системэ бариха талаар Баян-Голой мелиоративна хамжаан байгуулагдаа. Тэрэ хадаа Баргажанай уездэ анха түрүүн эмхидхэгдэhэн хамтын ажахы болоно. Хамжаанай эмхидхэлгын үүсхэлшэд—тэндэхи түрүүшын коммунистнар Буда Сангадиин, Ринчин Тубчинов гэгшэд болоно. Энэ ехэ хэрэгтэй эдэбхитэй хамhагшад нютагай малшад Н. Лапхаров, С. Цыдыпов, П. Докулаев болон бусад.

Мелиоративна хамжаан хадаа Харалигай баян талые уhаар хангажа, ороohо тариянай, үбhэ ногооной үндэр ургаса хуряаха зорилго табиhан байха юм. Тэрэ тала үргэжэл ехэтэй байбашье, уhаар гандажа, хойшо татагдадаг байhан. Харалигай талын хажуугаар хадаhаа бууhан түргэн урасхалта Онёо гол харьялаа. Нютагай зон тэрэ голой уhа хэрэглэхые үни холоhоо хүсэдэг байhан болобошье, тэрэниие хэншье дэмжэдэггүй байгаа hэн.

Эсэсэй эсэстэ арадай энэ ехэ хэрэгые тэндэхи коммунистнар, түрүүшын совет толгойлоо. Тус хүдэлмэри тон эршэтэйгээр ябуулагдаа. Уhалууриин hубаг талгада нютагай зон бултадаа шахуу хабаадалсаhан байха юм. Бэрхэшээлнүүдшье үзэгдөө. Юуб гэхэдэ, оньhото машина гэжэ байгаагүй, улаан гараараа тэрэ хүдэлмэри дүүргээ. Үбгэн залуу, эрэ эхэнэргүй—булта хүдэлөө бэлэй. Арадай энэ барилга үргэн далайсатайгаар ябуулагдаба. Уданшьегүй Харалигай талаар Онёо голой уhан сагаалхижа, түрүүшын гектарнууд уhалагдаба.

Эхилэгдэhэн арадай энэ ехэ хэрэг 1934 ондо эсэслэн дүүргэгдэhэн байна. Тиигэжэ тэндэхи колхозууд Харалигай талын үргэжэл ехэтэй 2,5 мянган гектар газар уhалха аргатай болоhон байха юм. Хамта дээрээ 20 километр утатай канал татагдаа. Тэрэнhээ hалаатуулан гаргагдаhан 30 километр утатай hубаг малтагданхай.

Мүнөө тэрэ уhан республикымнай томохон ажахы—Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой эдлүүридэ шииг нойто үгэнэ. Колхоз Харалигай талын 1500 гектар сабшалангай газарай гектар бүриhөө 32,3 центнер hайн шанартай үбhэ хуряаhан байгаа. Тиигэжэ тэрэ колхоз 1937 ондо ВСХВ-дэ хабаадалсажа, дипломдо хүртэhэн байха юм. Тэрэшэлэн уhалагдадаг газар дээрэhээ ороohо тариянай үндэр ургаса хуряана.

Энэ түрүүшын хамжаан хамтын ажалай ямар ехэ удха шанартай байhые гэршэлээ hэн.

С. Коновалов.

ЗҮЖЭГ

„Любовь Яровая" буряадаар дуугаржа эхилбэ

Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ Буряад драмын театр hүүлэй жэлнүүдтэ ородой болон баруунай классигуудай зохёолнуудые табижа, харагшадаа ехэтэ баясуулаа. Жэшээлхэдэ, агуу ехэ испан драматург Лопе де Вега гэгшын «Дурлаhан инагайнгаа богоолынь» гэжэ зүжэг үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө.

Теэд совет классигуудай зохёолнуудые, совет драматургиин алтан жасада ороhон пьесэнүүдые мүнөө болотор манай театр табяагүй байгаа бшуу. Магад оршуулга, тэрээнтэй хабаатай асуудалнууд энэ хэрэгтэ hаад ушаруулжа болоо.

Харин мүнөө революциин түрүүшын дүлэтэ үдэрнүүдэй амисхаал сценэ дээрэ hэргэжэ, тэрэ үдэрнүүдэй гайхамшагта героиня Любовь Яровая буряадаар дуугаржа эхилбэ.

Константин Тренёвой бэшэhэн «Любовь Яровая» гэжэ суута пьесэ манай ороной бүхы шахуу театрнуудта табигдаhан, хари гүрэнүүдэй театрнуудай сценэнүүд дээрэ амжалтатайгаар харуулагдаhан байха.

— Революциин халуун амисхаал шэнгээhэн, гайхалтай гүнзэгы удхатай, ёhотойл зохёол даа. Тус пьесые манай эндэ табиhан ушар hайшаалтай. Энэ хадаа театраймнай главна режиссёр А. Никитинэй ехэхэн оролдолгын үрэнь гээшэ. Би өөрөө Матрос Швандиин роль гүйсэдхөөб,—гэжэ манай корреспондентдэ артист Виктор Самандуев хөөрөө.

«Любовь Яровая» гэжэ пьесые поэт Цыренбазар Бадмаев буряадшалба. Буряадай АССР-эй арадай уран зурааша Б. Чернутов зүжэгые шэмэглэн гоёогоо.

Гол рольнуудыень нимэнүүд артистнууд гүйсэдхэнэ гэбэл:

2

Любовь Яровая—Н. Цыбжитова, Михаил Яровой—Ф. Сахиров, Кошкин—Ц. Пурбуев, профессор Горностаев—РСФСР-эй арадай артист В. Халматов, Горностаева—РСФСР-эй габьяата артистка М. Степанова, Панова—В. Амханова. Мүн зүжэгэй бусад рольнуудта З. Базарова, Д. Жалсараев, С. Будажапов болон бусад хабаадана.

1

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Зүүн гарhaa—комиссар Роман Кошкиной рольдо артист Пурбуев Ц. П., матрос Шванди—В. Г. Самандуев. 2. Баруун гарhaa—багша Любовь Яроваягай рольдо артистка Н. С. Цыбжитова, тэрэнэй нүхэр, офицер Михаил Яровой—артист Ф. С. Сахиров.

С. ДОРЖИЕВАЙ фото.

Түүхэтэ аяншалгын намтарhaa

Центральна Азиие шэнжэлэгшэ, ородой элитэ ехэ эрдэмтэн Н. М. Пржевальскиин түрэhөөр 125 жэлэй ойдо

Н. М. Пржевальский.

Албан хэрэгээрээ Худэри-Сомоноор, Шара-Голоор ябажа байтараа, hонин үйлэ хэрэгтэй ушарагдаа бэлэй.

Алтай-Хангай, Шара-Гол, Сагаан-Шулуутай гэдэг нютагуудтай урданай хасагуудай орон байhыень хүнүүд мэдэхэ бэзэ. Тиин хасагууд гээшэмнай хаанта засагай эгээл найдамтай сэрэгынь байhаншье hаа, арад зоной хүзүүн дээрэ туулган шэнгеэр дарадаг байhыень хүн зон мүн лэ мэдэхэ ёhотой. Хасагай албанда мордоhон хүнэй заhал хүсөөхэ гээшэ нилээдгүй бэрхэшээлтэй хэрэг байhан. «Бүхы ялайха зөөриеэ албанда татагдагшада гаргашалдаг байгаал даа. Абяа гарадаг hаа, эгээл эдэ Хүхэдэй хадануyд гэршэлхэ hэн...» гээд, Сагаан-Шулуутайhаа зүүгээр Сухын хойто бэеэр хони адуулжа ябаhан хоёр hамгад бидэндэ хөөрөө агша hэн.

Сагаан-Шулуутай гээшэмнай багашаг, юрын лэ hуурин. Сухын хойто эрьедэ түбхинэhэн Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой мал ажалай, илангаяа хонин ажалай байра—энэ нютаг ха юм. Эндэ хүдэлжэ байhан наhажаал хүнүүд—малшад, хонишод нютагайнгаа элитэ хүнүүд тухайда hонин юумэ хөөрэхэ, энээгээрээ омогорхохо зонууд байба.

Бүхы наhаяа, эрдэм бэлигээ, хүсэл зоригоо дуратай хэрэгтээ зорюулhан ородой эрдэмтэ-аяншалагша Н. М. Пржевальскиин Монгол орон уруу, Азиин гүн түби руу хэhэн аяншалганнуудта эндэхи хасагууд хабаадалсаhан түүхэтэй.

Үбэлэй нэгэ үдэшэ Сагаан-Шулуутай нютагай үбгэдэй хөөрэhые хуушан дэбтэрэйм тэмдэглэл дахин hануулжа байна.

Энэ нютагта түрэhэн буряадай эрэлхэг зоригтой хүбүүн Дондок Ринчиновэй ябаhан ябадалаар, хэрэг үйлөөр эндэхид ехэ омогорходог, ахамад үбгэдэй энэ үдэр хүрэтэр дамжуулжа ерэhэн яряагаар hонирходог уладууд байна.

Хуушанай, зузаан гэгшын ном. Энэнь 1888 ондо Санкт-Петербургда хэблэгдэhэн, Н. М. Пржевальскиин Азиин гүн түби руу дүрбэдэхеэ аяншалhан тухайда бэшэhэн ном байба. Энээндэ хабаадаhан хүнүүдэй зурагууд. Тэдэнэй дунда буряадуудые харанабди. Дондок Ринчинов, Бани Доржиев, Григорий Соковиков. Бидэндэ харуулагша энэ хуушанай ном хадаа Григорий Соковиковто Н. М. Пржевальскиин эльгээhэн ном ха. Мүнөө энэ номынь Г. Соковиковой түрэл садануудта—аша гушанарта үлэнхэй юм гэжэ манда хүн тайлбарилба. Хасаг Григорий Соковиков гээшэнь буряадай хүбүүн, ород айл хүбүүшэлжэ абаhан юм гэнэ. Ород, буряад арадуудай барисаанай үни холын унгитай, үндэhэтэй байhые энэшье баримта гэршэлнэ аабза.

1883 оной октябриин 21-дэ дүрбэдэхи аяншалгань эхилhэн байгаа. Энээнэйнгээ урда тээ экспедициеэ бүридүүлхын тулада Москваhaa Хяагта хүрэтэр яажа ерэhэнээ автор ехэ hониноор бэшэнэ.

Хоёр туhалагшад: В. И. Роборовский, П. К. Козлов, өөрөө Н. М. Пржевальский, түрскэ, хитад хэлэнэй оршуулгашан Абдула Юсупов, Дондок Ринчинов—эдэ табуулаа августын 9-дэ Москваhaa гараад, сентябриин 26-да Хяагта хүрэжэ ерэhэн байгаа. Мори тэргээр, уhаар, түмэр харгыгааршье ябадаг байгаа. 1500 километр зайтай Томск Эрхүү хоёрой хоорондо 13 сүүдхэ hалгаhан байха юм.

Мүнөө эдэ тоонууд hониноор дуулдаха байна. Теэд имэл байгаа бшуу даа. Мүнөө үе сагай зам харилсаан тад ондоо болоhониинь бүгэдэндэ ойлгосотой. Эндэхил—Худэри- Дунгын хүбүүн—суута кукурузашан, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Радна Гонсорунов үглөөгүүр Москвада сай уужа гараад, Улаан-Үдэдэ үдын хоол бариhан бэеэрээ, үдэшэлэн тээ нютагаа бусанхай, полиингоо захада ошоод шэртэжэ байдаг.

Мүн энээн шэнгеэр Дондок Ринчиновэй түрэhэн нютаг хубилანхай, хүгжэн hалбаржа байнал. Хэдэн зуун жэл соо нойрсожо байhан тала дайдань нойрhоо hэринхэй, өөрын онсо удхатай дуу хүгжэм татадаг болонги. Трактор агтын, оньhон техникын аялга ажалай хүгжэмтэй «хоолой» нэгэдэн, Сухын хойто бэеэр солотой дорюунаар хангюурдана. Дошхон урасхаалтай Сүхэ мүрэншье «ганирхадаа», сабшалан, хадалан дээгүүр халижа сүйд татаад лэ, Сэлэнгэ мүрэндөө уhаяа шудхадаг байhан ха юм. Энэнь имэл байха ёhотойдо тоологдодог байгаа. Теэд мүнөө Сүхэ мүрэнэй уhан хүндэ сүйд татахаяа болинхой, насосно станцяар газар уhалдаг болонги.

Игэжэ интернациональна бүридэлтэй, республика... хүгжэнги ажахытай, мүн ... та... солото хүбүүнэй—... ционер Цыремпил Ран... нэрэ мүнхэжүүлhэн колхо... мнай түбхинэнхэй юм.

Эндэхи үбгэдэй хөөрэж... хадань тэрэ зузаан ном ир... набди. Эрдэмтэ-аяншалагш... Пржевальскиин дүрбэн аян... да хамта ябаhан, (энэнь ... 8 hара, 12 үдэр соо үргэл... аяншалганууд байгаа) ах... урядник гэжэ нэрэ зэргэтэй... док Ринчинов (Иринчино... ном соо бэшээтэй) тухай... халуунаар бэшэhэн мүрнүүд... Аргагүй найдамтай газарш... байхаhaa гадна, экспедици...

Д. Иринчинов.

бүхы хэрэг ябуулдаг, шүр... бэлгэн, монгол, түбэд ха... дые мэдэхэ хүн байhан бол...

Сагаан-Шулуутай имэ ... намтартай нютаг байба. ... тээhээшье энэ нютаг онсо ... тэй. Хойто тээнь мүргүй зо... зэргэлжэ hууhан хоёр ... Хүхэдэй хадануyд hүниин ... хыда эндэhээ гараhан хү... үдэшэhэн мэтэ тобойлдоhоо... нэ.

Д. ЖУГДУРО...

Д. УЛЗЫТУЕВ

Буурал эжыдээ ханданаб

Эжаа, эжы!
Ерэ наhа эдлэбэш,
ехэ далай гаталбаш.
Тандаа орходоо битнай
горхо оймоhон ухибүүн мэтэ
бэзэб даа.
Теэд энээхэн хэды жэлнүүд соо
яhалахан юумэ үзэбэлби.
Эжаа, эжы!
Зөөри магнал суглуулха —
жаргал бэшэл байна даа.
Алта мүнгэ хадагалха —
абарал бэшэл байна даа.
hанаад мүнөө үзыт даа,
үе наhаараа суглуулhан
үхэг, торхо, абдарнууд,
үмхи хара эдлэлнүүд
үни сагта хосоржо,
үгы болон мартагдаа.
Алта мүнгөөр шаруулhан
абарагша бурханууд
Амар, Хёльго, Сэлэнгын
урасхалда хаягдаа.
Эжаа, эжы!
Сагай сагаа hалхинда
хиидэн ошохо дурамгүй,
үдэрэй hалхи hэбшээндэ
үлеэлгэн арилха хүсэлгүйб.
Хүнэй hайхан сэдьхэл —
минии гал гуламта,
хүхэ манхан тэнгэри —
гэрэйм номин хушалта,
түбиин түмэн үзэсхэлэн—
өөрым сагаан эдлэл.
Иимэ hайхан үргөөтэйб,
иимэ баян эдлэлтэйб,
иимэ мүнхэ галтайб.
Эжаа, эжы!
Өөрэ юумэн хэрэггүй!

СПОРТ

Заhшалта hайндэрэй наадан

ЯХАДАЙ АССР. Хүйтэн уларилтай энэ гагта ороноймнай хурдан солбон санашад сугларжа, өөhэд өөhэдынгөө шадабари дүршэлые туршалсажа байнхай. Эдэнэрэй дунда hаяхан 50 километрэй зайда hонирхолтой урилдаан үнгэргэгдэбэ. Мэдээжэ мастернуудай дунда өөhэдынгөө шадабари харуулхаар ошоhон манай республикын спортын мастернууд энэ урилдаанда ямар амжалта туйлааб гэхэдэ, хүдөөгэй спортсменүүдэй дунда эгээл хурдан гэжэ мэдээжэ болоhон спортын мастер Спиридон Бурдуковский дурсагдагша зайда урилдахадаа ... хүн фиништэ хүрэжэ ерэ... яhала hайн амжалта. Тү... hуурие Россин мэдээжэ с... Дмитрий Ярлыков эзэлhэн бай...

Апре...н 12-то хойто зү... дуудай заhшалта hайндэр ү... дэхэнь. Жэл бүхэндэ энд... дэдэг санашадай мүрысөөндэ... далсахаар Советскэ Союзай ... санашад сугларанхай. Тэдэн... да спортын габьяата мастер ... Колчин болон бусад бии.

Н. Ник...

Манайхин амжалтатай

Примориин хизаарай Уссурийск городто Алас-Дурна зүгэй область, хизаар, республикануудай баскетбол наадагшадай командануyд сугларанхай. Мүрысөөндэ эрхимлэhэн команда Россин Федерациин хоёрдохи бүлэгэй спортсменүүдтэй түгэсхэлэй нааданда хабаадалсаха эрхэ олохо юм. Мүрысөөндэ Хабаровска, Примориин хизаарнуудай, Магаданай, Сахалинай, Амарай обла...дай, Буряадай, Яхадай АССР-... спортын бүлгэмүүдэй спорт... хабаадалсана.

Манай республикын «Труд» ... гэмэй баскетболистнуудай ... Сахалинай, Магаданай, ... спортсменүүдые шүүбэ. ... «Труд» бүлгэмэйхид мүнөө ... түрүүлжэ ябана.

Хэнэйшье эрхимлэхэнь мэдэгдэнэг...

Республикын түрүү hуури эзэлхын түлөө эхилhэн мүрысөөнэй ээлжээтэ—гурба, дүрбэ, табадахи уулзалганууд үнгэргэгдэбэ. Дүрбэдэхи уулзалгын болоходо Лубсама Гармаева мастерта кандидат болохоор бэеэ зэhэжэ ерэhэн Ушаковтой наадахадаа, сухарилтагүй hайн добтолго хэжэ, шүүжэрхёо. Залуу мастер Амбаев Житомирскиие, Тоглоев Бетиниие, Мельников Овчинниковые, Яблошевский Дугаровые, Бурлаков Красновые шүүhэн байна. Шатаршад Игумнов Мункоев гэгшэд тэнсэhэн, Назимов—Самарин, Власов—Захаров гэгшэдэй наадан хойшолуулагдаба. Мүн энэ үдэр хойшолуулагдаhан партинууд наадагдаа. Эндэ Гармаева Яблошевский хоёр тэнсэhэн, Игумнов Тоглоевые шүүгээ.

Табадахи уулзалга. Мүр... эрхимлэжэ ябаhан Александ... нов Захааминhaa ерэhэн Бор... лаковтай удаан саг соо тул... hаа, амжалта туйлангүй шүү... Мүн нүгөөдэ түрүүлжэ ябаh... маева Дугаровтай наадахада... дуутай ябадалнуудые хэжэ, ... тухашараа. Теэд залуу ша... Дугаров шүүхэ партидаа алд... гажа, Гармаевань тэнсэхээр ... нуудые хэжэ, хахад очкотой... hон байха юм.

Табадахи уулзалгын удаа ... hөө 3,5 очкотой болоhон Амба... рүүлбэ. Шатаршад Гармаева, ... ников гэгшэд табанhaa 4—4... той болонхой.

В. Ег...

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометеообс...риин мэдээсэhэнэй ёhоор, ... дэр республика доторнай ... шэг байhанаа, сэлмэжэ ... Республикын урда аймагай ... гуудаар бага зэргэ саhан ... Баруун хойноhоо hалхилха ... аймагуудаар 4 градус хүй... 1 градус дулаан, бусад айм... та 2—7 градус дулаан ... Улаан-Үдэдэ үглөөгүүр 2—4 гра... дус хүйтэн, үдэртөө 4—6 гра... дулаан байхаар хүлеэгдэнэ.

АЮУЛГҮЙН СОВЕДТЭ

НЬЮ-ЙОРК, апрелиин 10. (ТАСС). Британска эзэрхэг түрэмхэй ябуулга тушаа Йеменэй Арабуудай Республикын гомдол хаража үзэлгые Аюулгүйн Совет үсэгэлдэр дүүргэв. ЙАР-ай байгуулагдаhан сагhaa хойшо энэ республикада эсэргүүгээр Англи 40 гаран эзэрхэг түрэмхэй аашa гаргаа, мартын 28-да Хариб шадарай районда агаарhaa добтолго хэhэн байна.

Заанай Яhата Эрье гэжэ ороной болон Мароккын дурадхалаар резолюци баталан абахадаа, Англиин ябуулгые Совет буруушаагаа, Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин зорилгонууд болон гол ёhонуудта тааралданагүй гэжэ тоолоо.

Шэнэ тулалдаанай гарахагүйн, тэрэ районда амгалан байдал hэргээхын тулада бэеэ баринги байхыень уряалан, Совет Англи болон ЙАР-та хандаhан байна. Хоёр оронтой зүбшэн, арсалдаата асуудалнуудые гүримшуулха hэдэлгэ гаргахыень ООН-ой Генеральна секретарьта Совет дурадхаа.

Резолюци олонхиин 9 дуугаар hайшаагдаа, Англи США хоёр hанал аа баряа.

Урда Вьетнамай патриодуудай амжалта

НЬЮ-ЙОРК, апрелиин 10. (ТАСС). Меконг мүрэнэй адаг багаар байрладаг правительственна сэрэгүүдтэ эсэргүү добтолго хэхэдээ, Урда Вьетнамай партизанууд шэнэ амжалтануудые туйлаа гээд, «Нью-Йорк таймс» газетын корреспондент Сайгонhoo мэдээсэнэ.

Сайгонhoo баруун урагшаа 80 километрэй газарта партизанууд правительственна сэрэгүүдэй 300 солдат болон офицерhээ бүридэhэн отрядые далда газарhaa добтолжо, бута сохиhон байна. Сэрэгэй материалнуудые шэрэжэ ябаhан ашаанай машинануудые энэ отряд харан үдэшэжэ ябаhан байгаа.

Сайгонhoo баруун-урагшаа 23 километртэ байдаг сэрэгэй милициин hургуулида партизанууд хоёр үдэрэй урда тээ зоримгойгоор добтолhон байна.

Аха дүү, хани ёhоной холбоо барисаан

БЕРЛИН, апрелиин 10. (ТАСС). СССР-эй Оборонын министр, Советскэ Союзай маршал Р. Я. Малиновский түрүүтэй советскэ сэрэгэй делегациин хүндэлэлдэ зорюулан, СССР-hээ ГДР-тэ байдаг элшэн сайд П. А. Абрасимов үсэгэлдэр уулзалга хэhэн байна. Делегаци СЕПГ-гэй ЦК-гай, ГДР-эй правительствын уряалаар эндэ айлшалжа байнхай.

ГДР-эй талаhaa СЕПГ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Ульбрихт, СЕПГ-гэй ЦК-гай политбюрогой гэшүүд, гэшүүндэ кандидадууд, правительствын гэшүүд, Арадай Национальна армиин генералнууд болон офицернүүд, ГДР-эй ниислэлэй олониитын түлөөлэгшэд уулзалга дээрэ байгаа.

Советскэ талаhaa Германидахи бүлэг совет сэрэгүүдэй главна командалагша, армиин генерал И. И. Якубовский, бүлэгэй сэрэгэй соведэй гэшүүн генерал-полковник С. П. Васягин, СССР-эй посольствын харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд байлсаа.

Хани халуунаар үнгэрhэн уулзалгын үедэ Р. Я. Малиновский, СЕПГ-гэй ЦК-гай политбюрогой гэшүүн, секретарь Э. Хонеккер үгэнүүдые хэлээ.

Ехэ анхарал хандуулагдана

СОФИ, апрелиин 10. (ТАСС). Венгеро-советскэ хани барисаанай митингын Будапештдэ болоходо, Н. С. Хрущевой хэлэhэн үгэдэ угаа ехэ анхарал Болгарида хандуулагдана.

БТА агентство иигэжэ мэдээсэнэ. «Коммунис үзэл суртал хүсэдөөр илан мандана», «hүйдхэхы ябуулга хэгшэдтэй хэжэ байhан тэмсэлдээ дэлхэйн коммунис хүдэлөөн бүри бата бэхи, хатуужалтай болоjо гараха», «Коммунис хүдэлөөндэ өөрөө бүлэю байдал эзэлхэ гэhэн хитад хүтэлбэрилэгшэдэй бүхы hэдэлгэнүүд эшэгүүритэйгээр буруу hүрэхэл» гэhэн гаршагуудтайгаар Н. С. Хрущевой үгын дэлгэрэнгы удхые Болгариин газетэнүүд толилhон байна.

Бразилидахи байдал

РИО-де-ЖАНЕЙРЭ, апрелиин 10. ТАСС-ай корреспондент М. Алябьев иигэжэ дамжуулна:

Республикын президентые, вице-президентые hунгахын тулада Бразилиин Национальна конгресс үглөөдэр суглархань. Нютагай радиогой тэмдэглэhэнэй ёhоор, президентын тушаалда гурбан кандидат: гүрэнэй урбалтада сэхэ хабаадалсаhан генералнууд Кастело болон Круэлпт, унагаагдаhан президент Гулартда ехээр дурагүйлхэдэг байhан маршал Дутра гэгшэд мүнөө бии. Штадуудай 18 губернатор, конгрессэй олонхи депутадууд болон партинууд Кастело гэгшын кандидатурые дэмжэнэ.

Шэнэ президентын hунгагдахын бүри урда тээ «гүрэнэй аппарадые коммунистнуудhaa сэбэрлэхэ» гэжэ шиидхэгдээ гээд, радио болон хэблэл мэдээсэнэ.

Унагаагдаhан президент Гулартын тала баригшадые барижа хаадаг зангаараа. Хэблэлэй мэдээсэлнүүдэй ёhоор, Гуанабара штадта дүрбэ мянга шахуу хүн, Рио-де-Жанейрэ штадта хоёр мянга үлүүтэй хүн хаагдаhан байна.

Гуларттын тала баригшадые хашажа, хэhээжэ байгаашье hаань, депутат Сержио Магальяес конгрессто иигэжэ мэдүүлээ. Бразилиин хүдэлмэришэнэй парти Гуларттые хуулита президентмнай гэжэ урда мэтэ тоолоhоор. Сэрэгэй урбалтын болоходо тэрэ засагhaa зайсаха баатай болоhон байна.

Бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэлшэдэй дурасхаалые ёhолбо

ТУНИС, апрелиин 10. (ТАСС). Национальна бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэлшэдэй дурасхаалда зорюулагдаhан үдэрые Тунис үсэгэлдэр тэмдэглээ.

Амгалан ёhоор демонстраци хэжэ ябаhан тунисайхидые Франциин колониальна засагаархид 26 жэлэй урда тээ—1938 оной апрелиин 9-дэ зэ...иг муухайгаар буудаhан юм. Бэеэ даанхай байдалые дайшалан абаhанhaa хойшо Тунисай арад энэ үдэрые жэл бүхэндэ тэмдэглэдэг юм.

Тэмсэлшэдэй дурасхаалда зорюулагдаhан үдэртэй дашарамдуулан, президент Бургиба Седжуми ошожо, ороной национальна бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэлэй үедэ наhа бараhан патриодуудай хүүр дээрэ венок табяа.

ХИЛЫН САДАНАhАА

Теоретическэ, политическэ шухала асуудалнуудаар ФКП КПСС хоёр хүсэд нэгэн hаналтай

ПАРИЖ. Франциин Коммунис партиин политбюрогой заседани болоjо, Морис Торез түрүүлэгшээр hуугаа. «Уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй байдалай хүгжэлтэ тухай» асуудал заседани дээрэ хаража үзэгдөө.

Политбюро хадаа «1957 болон 1960 онуудта болоhон зүблөөнүүд дээрэ бүхы аха дүү партинуудтай хамта хараалан тодорхойлhон гол ёhонуудhaa Хитадай коммунис партиин хүтэлбэрилэгшэд улам бүри ехээр холодожо байна гэжэ тэмдэглэнэ».

КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленум дээрэ М. А. Сусловай хэhэн элидхэл «Хитадай компартиин хүтэлбэрилэгшэдэй хуушарhан бодолнуудта, hүйдхэхы ябуулгануудта үгтэhэн эрид шууд, үндэhэлэн баримталагдаhан харюу» болоно гэжэ ФКП-тэй политбюро тэмдэглэхэ зуураа, «бүхы коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай бүхэдэлхэйн шэнэ зүблөөе ойрын үе соо зарлаха тушаа КПСС-эй Центральна Комитедэй дурадхалай шухала удха шанартай байhыень онсолон тэмдэглэнэ». «Хүдэлөөнэй генеральна шугамые гэршэлэн батадхахын, тэрэнэй нягта жагсаалые аршалан хамгаалха шухала хэмжээнүүдые абахын тулада» иимэ зүблөө зарлаха шухала болоно. «Уласхоорондын коммунис хүдэлөөндэ хамаатай теоретическэ болон политическэ шухала асуудалнуудаар Франциин Коммунис парти КПСС хоёр хүсэд нэгэн hаналтай» гээд ФКП-гэй политбюро мэдүүлнэ.

Түүрүүшын ном

Түрүүшын ном автортань хэды ехэ баяр асардаг гээшэб!

— Үнэхөөрөөшье түрүүшынгээ ном гартаа бариад байхадаа, баясангүй аргагүй юм. Түрүүшын ном, түрүүшын баяр, түрүүшын үхибүүн—хүнэй зүрхэнэй мартагдашагүй нэгэ хуби,—гээд, «Үүдхэл» гэжэ расказуудай согсолбориин автор Самбу Норжимаев хөөрэнэ. Энэ номынь бүри hаяхан Буряадай номой хэблэлээр барлагдаа.

Самбу Норжимаев буряад хэлэн дээрээ рассказ, илангаяа басниинуудые, бэшэжэ эхилhээр үнинэй юм. Сэрэгэй албанда офицер зэргэтэй ябахадаа, «Буряад үнэн» газетэ захиюулжа, тэрэнэй хуудаhан дээрэ толилогдодог шүлэг, расказуудые уншадаг hэн. Түрүүшынь энэ номхон соо тэрэ үедэ, мүн hүүлэйшье үедэ бэшэгдэhэн табан расказууд багтан оронхой. Тэдэнь гол түлэб хүүгэдтэ, хүүгэдэй hонирхолтой ажабайдалда зорюулагданхай.

С. Норжимаев мүнөө үедэ Буряадай телевидениидэ редактораар ажаллаха зуураа, шэнэ шэнэ расказуудые бэшэжэ байнхай.

Үльгэр

Арсалдаан

Урдын урда сагта, уhан ехэ далайн шалбааг байхада, уула үндэр хадануудай болдог байха үедэ хүйтэнэй эзэн дулаанай эзэн хоёр хүсэ шадалаа туршалсажа үзэе гэлсэбэ ха. Хүйтэнэйнь эзэн:

— Юhэн хоног соо дэлхэйе хүргэжэрхихэб. Тиихэдэм ши хайлуулжа шадахагүйш,— гэбэ. Дулаанайнь эзэн:

— Найман үдэр соо саhа, мүльhыш хуу хайлуулжа, гүн ехэ уhан далай тогтоохоб. Тиихэдэм ши халуунииe халхалжа шадахагүйш,— гээ hэн. Хүйтэн халуун хоёр «Хэмнай боосоогоо шүүнэб, тэрэмнай нүгөөдэеэ мэдэлдээ абаха» гэлсэбэд.

Хүйтэнэй эзэн юhэн хоног соо юрэ бусын хүйтэниие буулгажа, саhа шуурга, хии бараа хүдэлгэжэ, дэлхэйе сэбдэг болотор хүргэжэрхёод, амба томо буха бүтээжэ, абаран халхалагшые табиба.

Дулаанай эзэн өөрынгөө ээлжээндэ найман ехэ нара бүтээжэ, дэлхэйе найман зүгhөө найман үдэр соо гал халуун нараар шаруулхадаа, уhан ехэ далай тогтоожорхиhон гэлсэхэ.

Хаана мүльhэн үлөөб гэжэ шалгахадань, амба томо бухынь дүрбэн ехэ туруун доро мүльhэн үлэhэн байжа, урда хоёр туруун дорохинь—Урда мүльhэн далай болоjо, хойто хоёр туруун дорохинь—Хойто мүльhэн далай болоjо, мүнөө хүрэтэр мүнхэрөө.

Дулаанай эзэн уурлаhандаа тэрэ бухын түхэреэн дүрбэн түрүүе хаха сабшажархёо hэн ха. Тиигэжэ мүнөө үхэр аса туруутай болоhон гэлсэхэ.

Тэрэ хоёр ехэ хүсэн тэнсэжэ, жэл сагаа жэгдэхэн хубаажа, халуун хүйтэниие ээлжээгээр эзэлдэг болоо. Хүйтэнэй эзэн үбэлэй сагые, дулаанай эзэн зунай сагые абаа юм hэн ха. Тэрэ гэhэнhээ хойшо үбэлдөө хүйтэн, зундаа дулаан байдаг болоhон домогтой.

С. Дырхеев,
Б-М. Дышинов.

Редактор
Ц. О. ОЧИР...

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-У... улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. реда... тора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—... отделов: сельскохозяйственного производства и парт... жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и парти... ной жизни—48-89, 33-61, корректорская—35-85.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологическ... —24-74, советского строительства и быта—34-93, рабсел... ров и писем—25—41, 38-30, информации—32-74 и пер... дов—34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Сов... Министров Бурятской АССР.

Н00088. Зак. № 37...